

LEGI PRIVIND INFRACTIUNILE MOTIVATE DE URĂ: GHID PRACTIC

Versiunea originală a acestui document a fost publicată de Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului din cadrul OSCE, în anul 2009, sub titlul : "Legi privind infracțiunile motivate de ură: Ghid practic"

Traducerea în limba română a fost realizată și publicată de Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești

Prefață	4
INTRODUCERE	7
1. O abordare comprehensivă a infracțiunilor motivate de ură.....	8
2. De ce este necesar acest Ghid?	8
3. Cum se utilizează Ghidul.....	9
4. Legislație în context	10
PARTEA I	
1 CE ESTE O INFRAȚIUNE MOTIVATĂ DE URĂ?	11
1.1 Cele două elemente	11
1.2 Caracteristici speciale.....	12
1.3 Prejudecată sau ură?	13
2 PRIN CE SE DISTING INFRAȚIUNILE MOTIVATE DE URĂ?	14
2.1 Drepturile omului și egalitatea	15
2.2 Efectul asupra victimei.....	15
2.3 Impactul asupra comunității	15
2.4 Probleme legate de siguranță.....	16
3 DE CE SĂ FIE REGLEMENTATE INFRAȚIUNILE MOTIVATE DE URĂ?.....	17
3.1 Argumente practice	17
3.2 Argumente teoretice	18
3.3 Infracțiunile motivate de ură sunt discriminatorii?	19
4 CONCEPTE ÎN LEGĂTURĂ.....	20
4.1 Genocidul.....	20
4.2 Legile anti-discriminare	20
4.3 Discursul motivat de ură	21
5 CADRUL INTERNAȚIONAL ȘI REGIONAL.....	22
6 CONCLUZIE	24
PARTEA II	
INTRODUCERE	25
1 ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL UNU: INFRAȚIUNE SPECIALĂ SAU MAJORAREA PEDEPSEI?	27
1.1 Infracțiuni speciale	27
1.2 Majorarea pedepselor.....	27
1.3 Comentariu	29
1.3.1 <i>Considerații înrudite</i>	31
2 ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL DOI: CE CARACTERISTICI SĂ FIE INCULSE?.....	32
2.1 Criteriile de includere a caracteristicilor protejate	33
2.1.1 <i>Caracteristici fundamentale sau care nu pot fi schimbate</i>	33
2.1.2 <i>Contextul social și istoric</i>	33
2.1.3 <i>Aspecte legate de implementare</i>	34
2.2 Caracteristici excluse.....	34
2.3 Caracteristicile protejate în mod obișnuit	35
2.3.1 <i>Rasa</i>	36
2.3.2 <i>Naționalitatea/OrigineaEtnică/Etnia</i>	38

2.3.2	<i>Cetățenia</i>	38
2.3.3	<i>Religia</i>	38
2.4	Caracteristici protejate în mod frecvent	39
2.5	Caracteristici rareori protejate	40
2.6	Comentariu	40
3	ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL TREI: DEFINIREA MOBILULUI – OSTILITATE SAU SELECȚIE DISCRIMINATORIE?	42
3.1	Modelul bazat pe ostilitate	43
3.2	Modelul bazat pe selecția prin discriminare	44
3.3	Comentariu	44
4	ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL PATRU: ASPECTE LEGATE DE ASOCIERE, AFILIERE, ȘI (ERORI DE) PERCEPȚIE	46
4.1	Asocierea și afilierea	46
4.2	Erori de percepție	46
4.3	Comentariu	47
5	ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL CINCI: CE PROBE SUNT NECESARE ȘI CE MOBIL ESTE NECESAR?	48
5.1	Ce probe sunt necesare pentru stabilirea mobilului?	48
5.2	Mobiluri mixte	51
5.3	Comentariu	53
6	Aspecte importante pentru legiuitori	54
	PARTEA III	
	OSCE	56
	INSTRUMENTE INTERNAȚIONALE ȘI REGIONALE	60
	BIOGRAFIE SELECTIVĂ	61

Prefață

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) a avut o abordare comprehensivă a problemei securității încă de la înființarea sa în 1975, cu titlul de Conferință asupra Securității și Cooperării în Europa. Astfel, activitatea OSCE cuprinde nu numai aspectele politico-militare și economice ale securității, ci și *dimensiunea umană*. Dimensiunea umană include protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, promovarea statului de drept și a instituțiilor democratice, precum și toleranța și nediscriminarea. Oficiul pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) din cadrul OSCE, cu sediul la Varșovia, se ocupă în principal de problematica cuprinsă în dimensiunea umană.

Infracțiunile motivate de intoleranță față de anumite grupuri din societate sunt descrise ca fiind infracțiuni motivate de ură. Asemenea infracțiuni au potențialul de a diviza societățile, și de a crea cicluri de violență și răzbunare. De aceea, este necesar un răspuns energic la asemenea infracțiuni.

În cadrul reuniunii Consiliului Ministerial de la Maastricht din decembrie 2003¹ Statele participante din cadrul OSCE au recunoscut pericolele reprezentate de infracțiunile motivate de ură și și-au luat angajamentul de a le combate. În consecință, Statele membre ale OSCE au adoptat o serie de decizii prin care au mandatat ODIHR să aibă în atenție infracțiunile motivate de ură.² Statele și-au luat angajamentul de a „*lua în considerare posibilitatea adoptării sau consolidării, după caz, a legislației care interzice discriminarea bazată pe ură, sau instigarea la, infracțiunile motivate de ură...*”³ Prezentul Ghid a fost elaborat pentru a fi un instrument care să sprijine Statele în îndeplinirea acestui angajament.

Legile referitoare la infracțiunile motivate de ură sunt importante. Prin condamnarea explicită a mobilurilor bazate pe prejudecăți, se transmite un mesaj infractorilor în sensul că o societate justă și însuflețită de valori umane nu va tolera asemenea acte. Prin recunoașterea răului provocat victimelor, se transmite fiecăreia dintre acestea, precum și comunităților, faptul că justiția penală este menită să îi protejeze.

Legile – în special cele penale – sunt o expresie a valorilor societății. Legile referitoare la infracțiunile motivate de ură exprimă valoarea socială a egalității și, totodată, stimulează dezvoltarea acestor valori. Dar acest proces poate avea loc numai dacă legile sunt puse în aplicare în mod concret. Dacă legile privind

¹ Decizia Consiliului Ministerial al OSCE nr. 4/03, Maastricht, 2 decembrie 2003.

² Decizia Consiliului Ministerial nr. 12/04, „Toleranță și Nediscriminare”, Sofia, 7 decembrie 2004; Deciziile Consiliului Permanent nr. 607, „Combaterea anti-semitismului” și nr. 621 „Toleranța și lupta împotriva rasismului, xenofobiei și discriminării”, <www.osce.org/mc/documents.html>.

³ Decizia Consiliului Permanent nr. 621 „Toleranța și lupta împotriva rasismului, xenofobiei și discriminării”, <www.osce.org/mc/documents.html>.

infracțiunile motivate de ură nu sunt aplicate, se diminuează respectul pentru întreaga legislație iar acesta conduce la slăbirea statului de drept.

Un răspuns eficient al dreptului penal în legătură cu infracțiunile motivate de ură necesită examinarea modului în care o lege privind infracțiunile motivate de ură va produce efecte în practică și opțiunile care determină ca legea să fie mai mult sau mai puțin ușor de înțeles și de aplicat. De aceea, prezentul Ghid leagă, în mod consistent legislația de punerea în aplicare a acesteia.

Se exprimă speranța că prezentul Ghid va fi un instrument practic pentru elaborarea unei legislații eficiente. Statele sunt încurajate să distribuie Ghidul și, cu asistență din partea ODIHR, să îl traducă. ODIHR oferă în continuare asistență Statelor care doresc să elaboreze o legislație nouă sau care își revizuiesc legislația existentă, folosind prezentul Ghid ca reper.

Elaborarea prezentului Ghid a fost determinată de necesitatea de a asigura relevanța sa pentru diversele sisteme de drept din regiunea OSCE. A fost adoptată o metodă de lucru care să se bazeze pe cunoașterea diferențelor dintre istoria, tradițiile și cadrul juridic al fiecărei țări și pe identificarea elementelor lor comune. Acest lucru a fost posibil mai întâi prin înființarea unui grup de lucru compus din experți în domeniul juridic provenind atât din țări care au reglementate infracțiuni motivate de ură cât și din țări care nu au reglementări pentru asemenea infracțiuni. Grupul de lucru a discutat scopul și conținutul Ghidului și a furnizat un comentariu detaliat asupra variantelor de proiect. În plus, experți în materie juridică din multe State membre ale OSCE au fost invitați să formuleze comentarii și contribuții cu privire la acest demers, în general, fie prin participarea la mese rotunde, fie prin revizuirea proiectelor. Acești experți au provenit din domenii diferite, fiind implicați profesional în această problemă, în calitate de procurori, judecători, membri ai ONG-urilor și creatori de strategii. Acest proces a asigurat examinarea proiectelor din multiple perspective.

Mulțumiri

Prezentul Ghid a fost elaborat de către Oficiul OSCE pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului (ODIHR) și a avut drept co-autor pe Allison Jernow, expert consultant pe probleme de drept penal.

ODIHR mulțumește tuturor celor care au participat și au investit din timpul lor cu generozitate pentru prezentul proiect. Adresăm mulțumiri deosebite către membrii grupului de lucru.

Grupul de lucru

Paul LeGendre – „Human Rights First”, SUA
Dr. Asuman Inceoglu – Universitatea Bilgi Istanbul, Turcia
Michael Lieberman – Liga Anti-Defăimare, SUA
Alina Plața – Ministerul Justiției, România
Dr. Andreas Stegbauer – Judecător, Germania
Alexander Verkhovsky – Centrul SOVA pentru Informații și Analiză, Rusia

Participanții la mesele rotunde

la nivel guvernamental

Ministerul Federal pentru Afaceri Europene și Internaționale și Ministerul de Interne, Austria; Parchetul General, Azerbaidjan; Ministerul Securității, Bosnia și Herzegovina; Oficiul de Stat al Avocaților și Ministerul Afacerilor Externe, Croatia; Ministerul Justiției și al Poliției, Ungaria; Ministerul de Interne, Lituania

la nivel ne-guvernamental

Republica Cehă – Miroslav Mareš, Universitatea Masaryk; Lituania – Fundația pentru o Societate Deschisă; Belgia – Centrul pentru Șanse Egale și Opoziție față de Rasism; Asociația Internațională a Procurorilor – Elizabeth Howe

INTRODUCERE

Infracțiunile motivate de ură sunt manifestări violente de intoleranță și au un impact profund nu numai asupra victimei directe, dar și a grupului cu care victima se identifică. Ele afectează coeziunea comunității și stabilitatea socială. Un răspuns energic este așadar important atât pentru siguranța persoanei cât și pentru aceea a comunității.

Infracțiunile motivate de ură diferă de celelalte tipuri de infracțiuni prin mobilul autorului; dat fiind că mobilul este de obicei irelevant pentru a dovedi elementele esențiale ale unei infracțiuni, el este rareori cercetat îndeajuns pentru a releva motivația reală al săvârșirii infracțiunii. Dacă un sistem de justiție penală nu folosește conceptul de „infracțiune motivată de ură”, mobilul nu este recunoscut ca fiind un element esențial al infracțiunii iar existența infracțiunilor motivate de ură va trece neobservată.

În fapt, infracțiunile motivate de ură au loc, într-o măsură mai mică sau mai mare, în toate țările.⁴ Țările care dispun de mecanisme eficiente de colectare a datelor relevă, de obicei, un nivel mai ridicat al infracțiunilor motivate de ură decât țările care nu dispun de sisteme eficiente pentru colectarea datelor. Totuși, în aceste țări datele obținute din studii sociale, de la organizațiile neguvernamentale, precum și de la alte organisme de monitorizare pot evidenția o problemă care nu a fost detectată și soluționată de sistemele existente.

Indiferent dacă Statele au adoptat sau nu legi distincte referitoare la infracțiunile motivate de ură, aceste infracțiuni se produc și au un impact semnificativ asupra victimei și asupra comunității din care aceasta face parte. Dacă poliția, procurorii și judecătorii pot fi pregătiți profesional pentru a înțelege și a reacționa cu eficiență la asemenea infracțiuni, prejudiciile cauzate de infracțiunile motivate de ură pot fi diminuate.

Deși există multe State în cadrul OSCE care dispun de legi ce ar putea duce la aplicarea unor pedepse sporite pentru infracțiunile motivate de ură, aplicarea acestora este inconsecventă. Legislația clară, concretă și ușor de înțeles va duce la creșterea șanselor ca organele de aplicare a legii să recurgă la aceasta în mod concret. În plus, acolo unde există legi eficiente, ele creează un cadru de identificare a cazurilor și de colectare a datelor. Deși legislația constituie numai o

⁴ Vezi “Infracțiunile motivate de ură în regiunea OSCE: Incidente și Reacții – Raportul anual pentru 2007” (OSCE/ODIHR 2008) <<http://tandis.odihhr.pl>>, și rapoartele de monitorizare pentru fiecare țară întocmite de Comisia Europeană Împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI), <http://www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ECRI/2-Country-by-country_approach/default.asp#TopOfPage>.

parte din răspunsul la problema infracțiunilor motivate de ură, în combinație cu alte instrumente ea poate fi un catalizator puternic pentru schimbarea atitudinilor în cadrul societății.

1. O abordare comprehensivă a infracțiunilor motivate de ură

Infracțiunile motivate de ură constituie numai unul dintre multele instrumente pe care Statele le pot folosi în lupta împotriva infracțiunilor motivate de ură.

Există multe alte aspecte pentru un program național comprehensiv de combatere a violenței motivate de prejudecăți, inclusiv educarea, asigurarea de servicii sociale nesolicitate pentru persoanele care se consideră că au nevoie de aceste servicii, precum și pregătirea profesională.

Printre măsurile concrete se numără:

- pregătirea profesională a personalului implicat în justiția penală în ceea ce privește investigarea infracțiunilor motivate de ură, lucrul cu victimele și cercetarea acestor cazuri;
- colectarea de date exacte asupra infracțiunilor care au mobil bazat pe prejudecăți, indiferent dacă acestea sunt urmărite cu titlul de infracțiuni motivate de ură;
- prevederea de remedii în legislația civilă anti-discriminare;
- înființarea unor organe anti-discriminare care să aibă ca atribuție sprijinirea victimelor infracțiunilor motivate de ură și discriminare;
- oferirea de servicii comunităților și încurajarea relațiilor dintre organele de aplicare a legii și grupurile comunitare, astfel încât victimele să semnaleze cu încredere eventualele infracțiuni; și
- educarea publicului (în special a tinerilor) pentru toleranța și nediscriminare.

ODIHR asigură instrumente care pot ajuta Statele la îndeplinirea fiecăreia dintre activitățile de mai sus și poate asigura asistență în multiple moduri pentru a contribui la eficientizarea legilor privind infracțiunile motivate de ură. Detaliile privind programele curente de asistență sunt cuprinse în Partea III sub titlul “Setul de Instrumente ODIHR privind infracțiunile motivate de ură, destinat Statelor participante” și “Setul de Instrumente ODIHR privind infracțiunile motivate de ură, destinat societății civile”.

2. De ce este necesar prezentul Ghid?

Există numeroase și de diverse tipuri de instrumente internaționale și regionale care încurajează îmbunătățirea reacțiilor față de infracțiunile motivate de ură. Legile referitoare la asemenea infracțiuni trebuie să fie elaborate cu înțelegerea consecințelor practice ale opțiunilor legislative. Dar Statele care doresc să revizuiască sau să modifice legislația din acest domeniu vor găsi puține resurse.

Scopul prezentului Ghid este de a asigura Statelor un etalon pentru elaborarea unei legislații privind infracțiunile motivate de ură, într-un document simplu, clar și accesibil. Deși sunt evidențiate bune practici și sunt identificate riscuri, a fost evitată o abordare prescriptivă. Infracțiunile motivate de ură sunt specifice contextului social în care sunt săvârșite, iar legislația trebuie să recunoască acest fapt. În plus, opțiunile de elaborare sunt influențate de tradițiile juridice naționale.

În lumina acestor factori prezentul Ghid:

- evidențiază principalele probleme care trebuie soluționate de către legiuitori;
- oferă exemple de proiecte legislative adoptate de diverse țări;
- comentează asupra implicațiilor diverselor abordări;
- formulează recomandări (dacă acestea sunt suficient de generale sau fundamentale pentru a fi utile); și
- oferă detalii privind alte resurse care pot completa informațiile furnizate.

Ghidul va sprijini Statele care doresc fie să adopte o legislație nouă, fie să revizuiască și să îmbunătățească legislația curentă.

Recunoscând importanța legislației pentru combatere a infracțiunilor motivate de ură, Statele participante [ale OSCE] vor ... după caz, solicita asistența ODIHR pentru elaborarea și revizuirea legislației respective.

Decizia Consiliului Ministerial nr. 4/03 Maastricht 2003

3. Cum se utilizează Ghidul

Cu toate că este inevitabilă folosirea terminologiei juridice în unele cazuri, Ghidul a fost redactat pentru a putea fi înțeles și folosit nu numai de experți juridici; se dorește să fie folosit ca referință și de către cei care elaborează strategii, de organele de aplicare a legii, precum și de către alte persoane interesate.

- Partea I prevede rațiunile pentru o legislație privind infracțiunile motivate de ură și prezintă aspectele cheie. Multe dintre acestea sunt doar enumerate, deoarece vor fi discutate în detaliu în Partea II.
- Partea II se concentrează pe elaborarea legislației, cu exemple de practici din diverse State. Se prezintă principalele întrebări pentru legiuitori, cu comentarii asupra consecințelor fiecărei decizii. Un rezumat al recomandărilor este prevăzut la sfârșitul Părții a II-a.
- Partea III oferă o listă cu resurse pentru documentare suplimentară, disponibile cititorilor interesați; dacă este posibil, sunt precizate atât sursele *online* cât și cele clasice.

Ghidul nu presupune cunoașterea prealabilă a acestui domeniu de către cititori și nu își propune să ofere o trecere în revistă atotcuprinzătoare a discuțiilor academice referitoare la infracțiunile motivate de ură. Totuși, oferă o vedere de ansamblu asupra aspectelor principale legate de natura, scopul și rațiunea acestor legi, pentru ca cititorii să fie atenționați asupra argumentelor comune, atât în favoarea, cât și împotriva acestora.

4. Legislația în context

Prezentul Ghid subliniază în mod repetat necesitatea elaborării unei legislații care să pornească de la experiența fiecărei țări. Acest lucru este cel mai eficient atunci când legislația este elaborată în urma unei dezbateri publice ample. În acest context, „public” ar trebui să însemne atât mediul academic cât și discursul obișnuit. Această abordare poate ridica nivelul dezbaterii și poate conduce ea însăși la o transformare a atitudinilor. Mai mult, dialogul și dezbaterile cu reprezentanții societății civile pot oferi o perspectivă diferită pentru întrebările de ordin practic cum ar fi „care sunt cele mai frecvente victime?”; „ce obstacole întâlnesc victimele atunci când încearcă să obțină dreptatea?”; și „care este natura infracțiunilor săvârșite?” Asemenea informații pot îmbogăți procesul de elaborare a legislației prin faptul că clarifică scopurile sociale urmărite. ODIHR îi încurajează pe legiuitori să profite de cunoștințele și experiența societății civile atunci când elaborează un proiect sau modifică legislația existentă în materia infracțiunilor motivate de ură.

Importanța acestui gen de dialog, precum și a altor elemente de tehnică legislativă adecvată, sunt prezentate în Ghiduri de practică elaborate de organizații internaționale precum Uniunea Parlamentară Internațională și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.⁵

⁵ „Parlamentul și Democrația în secolul douăzeci și unu: Ghid de bune practici”, Uniunea Parlamentară Internațională <<http://www.ipu.org/dem-e/guide/guide-1.htm>>; „Legiferarea și Managementul Reglementărilor în Europa Centrală și de Est”, lucrare SIGMA nr 18, 1997, <http://www.sigmaweb.org/pages/0,3417,en_33638100_33638151_1_1_1_1_1,00.html>.

PARTEA I

SĂ ÎNȚELEM LEGILE PRIVIND INFRAȚIUNILE MOTIVATE DE URĂ

1 CE ESTE O INFRAȚIUNE MOTIVATĂ DE URĂ?

Infraționile motivate de ură sunt fapte penale săvârșite cu un mobil bazat pe o prejudecată. Acest mobil diferențiază infraționile motivate de ură de celelalte infraționii. O infrațione motivată de ură nu este o anumită infrațione. Ea poate fi un act de intimidare, amenințări, provocarea de pagube asupra bunurilor, un atac, omuciderea sau orice altă infrațione.⁶

Termenul „infrațione motivată de ură” sau „infrațione motivată de prejudecăți” descrie așadar mai curând un tip de infrațione, decât o anumită infrațione prevăzută de un cod penal. O persoană poate comite o infrațione motivată de ură într-o țară unde nu există nici o sancțione penală specială pentru intoleranță sau prejudecată. Termenul descrie mai degrabă un concept decât o definiție legală.

1.1 Cele două elemente

Infraționile motivate de ură reunesc întotdeauna două elemente: *o faptă penală săvârșită cu un mobil bazat pe o prejudecată.*

Primul element al unei infraționii motivate de ură este săvârșirea unei fapte care constituie infrațione potrivit legii penale. Această faptă penală este denumită în cuprinsul prezentului Ghid ca fiind „infraționea de bază”. Deoarece există mici variații în ceea ce privește prevederile legale de la o țară la alta, există unele divergențe privind tipul de acte care constituie o infrațione; dar în general majoritatea țărilor incriminează același gen de fapte violente. Infraționile motivate de ură necesită întotdeauna existența unei infraționii de bază. **În lipsa unei infraționii de bază, nu poate exista infraționea motivată de ură.**

Cel de-al doilea element al unei infraționii motivate de ură este acela că fapta penală este săvârșită cu un anumit mobil, denumit în cuprinsul prezentului Ghid ca fiind „prejudecată”. Acest element este cel care face diferența dintre infraționile motivate de ură și celelalte infraționii. Aceasta înseamnă că făptuitorul a ales intenționat *ținta* infraționii în baza unei *caracteristici protejate*.

⁶ Multe țări fac o distincție între infraționile grave și cele mai puțin grave, cum ar fi „delictelor”, deși definiția acestora variază foarte mult. În prezentul Ghid, „infraționii” înseamnă *toate* faptele penale; încălcările administrative sunt așadar excluse.

- *Ținta* poate fi reprezentată de una sau mai multe persoane sau poate fi un bun asociat cu un grup care are o anumită caracteristică.
- O *caracteristică protejată* este o caracteristică specifică unui grup, cum ar fi „rasa”, limba, religia, etnia, cetățenia, sau alți factori comuni pe care membrii grupului îi au în comun.

Care sunt caracteristicile care ar trebui luate în considerare în cuprinsul legii privind infracțiunile motivate de ură este o întrebare complexă care trebuie abordată ținând cont de istoria și particularitățile fiecărui Stat. Această întrebare este una dintre cele mai importante pentru legiuitori. Criteriile de stabilire a grupurilor protejate care trebuie incluse în legislație vor fi discutate mai detaliat în Partea a II-a sub titlul „Întrebarea de principiu numărul doi: Ce caracteristici să fie incluse”.

Un exemplu ipotetic

Cum arată o infracțiune motivată de ură?

S-a dat foc unei școli. Poliția decide inițial că este vorba de o simplă incendiere. Totuși, la școala respectivă merg în principal copii de etnie romă, iar cercetările dezvăluie faptul că la școala respectivă au mai existat incidente în legătură cu graffiti conținând sloganuri anti-romi, de exemplu „Afară cu romii”. Autorii sunt prinși și recunosc că ei au produs incendiul și au aplicat graffiti. Ei spun că au avut ca motivație dorința de a „curăța” zona de „străini”.

Infracțiunea de bază este incendierea. Însă motivația bazată pe prejudecată față de „rasă” sau etnie, face ca această faptă să fie o infracțiune motivată de ură.

1.2 Caracteristici speciale

Infracțiunile motivate de ură diferă de infracțiunile obișnuite nu numai prin motivația infractorului, ci și datorită impactului asupra victimei. Infractorul alege victima datorită apartenenței acesteia la un grup; acest aspect sugerează faptul că un membru al unui asemenea grup este interschimbabil cu alt membru. Spre deosebire de victimele multor alte fapte penale, victimele infracțiunilor motivate de ură sunt alese mai degrabă după *ceea ce reprezintă* decât după *cine* sunt. Mesajul astfel transmis este destinat nu numai victimei directe dar și comunității din care face parte victima. De aceea, sunt uneori denumite *infracțiuni simbolice*.

Infracțiunile motivate de ură sunt menite să intimideze victima și comunitatea victimei în baza caracteristicilor personale ale acestora. Asemenea infracțiuni transmit victimei mesajul că nu este binevenită; ele au ca efect negarea dreptului victimei de a participa pe deplin la viața socială. De asemenea, către membrii comunității care au aceeași caracteristică se transmite mesajul că nu este locul

lor acolo, și că ar putea deveni și ei victime. Prin urmare, infracțiunile motivate de ură pot diviza societatea și comunitățile.

1.3 Prejudectă sau ură?

Literal, expresiile „infracțiuni motivate de ură” sau „mobil bazat pe ură” pot fi neclare. Multe infracțiuni care au ca motivație ura nu sunt clasificate ca fiind infracțiuni motivate de ură. Crima, de exemplu, are deseori ca motivație ura, însă nu este o „infracțiune motivată de ură” decât dacă victima a fost aleasă în baza unei caracteristici protejate.

Invers, o infracțiune în care autorul nu simte „ură” față de o anumită victimă să poate fi totuși considerată ca fiind o infracțiune motivată de ură. Ura este o stare emoțională foarte precisă și intensă, și este posibil ca ea să nu descrie în mod adecvat majoritatea infracțiunilor motivate de ură.

Infracțiunile motivate de ură pot fi săvârșite pentru unul din mai multiple rațiuni diferite:

- autorul poate să acționeze din motive precum resentimentele, gelozia sau dorința de a fi obțină o aprobare a ceea ce face;
- autorul poate să nu aibă nici un fel de sentimente față de persoana care este victima infracțiunii dar să aibă gânduri sau sentimente ostile față de grupul din care face parte victima;
- autorul poate să aibă sentimente ostile față de toate persoanele din afara grupului cu care el însuși se identifică; sau
- la un nivel mai abstract, ținta poate fi reprezentată pur și simplu de o idee, cum ar fi imigrația, față de care autorul are sentimente ostile.

În ciuda absenței urii față de ținta infracțiunii, oricare dintre aceste motivații ar fi suficientă pentru a considera cazul ca fiind o infracțiune motivată de ură dacă sunt întrunite cele două elemente prevăzute la alineatul 1.1 de mai sus.

Exemplu de caz: Atac asupra unei moschei (SUA)

Moscheea este un simbol pentru Al-Qaeda

La data de 13 septembrie 2001, în Seattle, SUA, Michael Cunningham a condus 25 de mile de la locuința sa pentru a ajunge la o moschee, unde a vărsat benzină peste două autoturisme care erau parcate în fața moscheii și a încercat să le dea foc, cu scopul de a distruge moscheea. Fiind descoperit de către enoriași, Cunningham a scos un pistol și a tras în direcția acestora, însă nimeni nu a fost rănit.

Poliția a descoperit că Cunningham a acționat din furie față de atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001.

Cu toate că termenul „infrațiuni motivate de ură” este folosit în mod obișnuit, el poate duce la neînțelegeri cu privire la conceptul pe care îl reprezintă. De aceea, în prezentul Ghid termenul „prejudecată” este folosit cu precădere, iar nu cel de „ură”. Prejudecata are un sens mai amplu decât ura, iar un motiv bazat pe prejudecată necesită numai existența unei forme de intoleranță față de o caracteristică personală. Prejudecata poate fi direcționată către o persoană, sau o caracteristică sau o idee (victima simbolizând acea caracteristică sau idee).

Exemplu de caz: Uciderea lui Theo van Gogh (Regatul Țărilor de Jos)
Autorul infracțiunii motivate de ură neagă că ar avut sentimentul de „ură”

Theo Van Gogh a fost un cineașt cunoscut din Regatul Țărilor de Jos, care a făcut filme și declarații publice extrem de critice la adresa Islamului. La 2 noiembrie 2004, Mohammed Bouyeri s-a apropiat de el pe stradă, l-a împușcat de opt ori și l-a atacat cu un cuțit. Două cuțite au fost lăsate înfipte în torsul victimei, unul din ele având atașat un bilet de cinci pagini.

În instanță Bouyeri a declarat că nu își ura victima, și că uciderea acesteia a fost motivată de convingerile sale: „Am făcut ce am făcut pur și simplu datorită convingerilor mele. Vreau să știți că am acționat din convingere și că nu i-am luat viața pentru că el era olandez sau pentru că eu sunt marocan și m-am simțit insultat.”

Autorul a fost condamnat pentru crimă și i s-a aplicat pedeapsa cu închisoarea pe viață. Nu a fost aplicat nici un spor pentru prejudecată; așadar, chestiunea mobilului nu a fost luată în considerare de către instanță.

La elaborarea legilor privind infracțiunile motivate de ură, alegerile făcute de legiuitor vor stabili dacă legea cere ca autorul să fi avut sentimentul de „ură”. Partea II cuprinde o discuție detaliată asupra consecințelor diverselor opțiuni de elaborare, în ceea ce privește mobilul, sub titlul „Întrebarea de principiu numărul trei: Definierea mobilului – Ostilitatea sau selecția prin discriminare?”

2 PRIN CE SE DISTING INFRAȚIUNILE MOTIVATE DE URĂ?

Așa cum s-a descris mai sus, infracțiunile motivate de ură se disting prin faptul că autorul transmite un mesaj despre victimă și despre dreptul acesteia de a aparține societății respective. Aceasta înseamnă că infracțiunile motivate de ură au consecințe care le disting de alte infracțiuni și care justifică o abordare juridică diferită.

2.1 Drepturile omului și egalitatea

Infrațiunile motivate de ură încalcă idealul egalității între membrii unei societăți. Norma de egalitate este o valoare fundamentală menită să asigure pe deplin demnitatea umană și să dea o șansă tuturor oamenilor de a-și manifesta în mod complet potențialul propriu. Statutul normei de egalitate este dovedit prin reiterarea sa constantă în documentele referitoare la drepturile omului. Primul rând din Declarația ONU asupra Drepturilor Omului se referă la „*recunoașterea demnității inerente și a drepturilor egale și inalienabile ale tuturor membrilor familiei umane*”. Această temă se repetă în cuprinsul majorității instrumentelor ONU care privesc drepturile omului, precum și în documentele constituționale fundamentale ale aproape fiecărui stat din lume. Încălcarea acestor valori și norme prin infrațiunile motivate de ură are un profund impact practic și simbolic.

Consiliul Ministerial ... reiterează că democrația și protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale constituie garanții esențiale de toleranță și nediscriminare ... și invers, că toleranța și nediscriminarea sunt elemente importante în protecția drepturilor omului ...

Decizia Consiliului Ministerial OSCE, nr. 6, Porto, 2003

2.2 Efectul asupra victimei

Prin faptul că au ca țintă identitatea unei persoane, infrațiunile motivate de ură provoacă un rău mai mare decât infrațiunile obișnuite. Victima directă poate suferi un prejudiciu psihologic mai mare și se poate simți mai vulnerabilă deoarece nu poate să își schimbe acea caracteristică care a făcut din ea o victimă. Infrațiunile motivate de ură au un impact psihologic mai pronunțat asupra victimei, ducând la depresie și anxietate.⁷

2.3 Impactul asupra comunității

Comunitatea care prezintă aceeași caracteristică ca și victima poate, de asemenea, să fie înspăimântată și intimidată. Alți membri ai grupului-țintă pot să simtă nu numai riscul unui viitor atac, dar pot avea sentimentul că ei ar fi putut fi victimele. Aceste efecte pot fi multiplicat atunci când o comunitate a fost victima discriminării de-a lungul istoriei.

⁷ „Infrațiunile motivate de ură astăzi: Un dușman străvechi în haine moderne”, Document de poziție al Asociației Psihologice Americane, emis în 1998, <http://209.85.135.104/search?q=cache:qHOGi3CfCR0J:www.apa.org/releases/hate.html+hate+crimes+impact+AMerican+Psychological&hl=en&ct=clnk&cd=1&lr=lang_en>.

Acceptarea de către societate a discriminării față de anumite grupuri este un factor important ce determină creșterea frecvenței infracțiunilor motivate de ură. Așadar, deși infracțiunile motivate de ură pot fi săvârșite și asupra membrilor populației majoritare, comunitățile cele mai marginalizate sunt cele care devin mai frecvent victimă infracțiunilor motivate de ură. Așadar, în legătură cu aceste grupuri există o valoare simbolică deosebit de pronunțată pentru a fi adoptate și puse în aplicare legi împotriva infracțiunilor motivate de ură.

2.4 Probleme legate de siguranță

Infracțiunile motivate de ură prezintă riscuri grave pentru siguranța și ordinea publică. Infracțiunile motivate de ură afectează un cerc mult mai amplu de persoane decât infracțiunile obișnuite și au potențialul de a provoca diviziuni și tulburări sociale. Prin crearea sau accentuarea tensiunilor sociale existente, aceste infracțiuni pot avea ca efect divizarea în grupuri: grupul victimei și societatea în ansamblul ei. Infracțiunile motivate de ură pot exacerba tensiunile existente între grupuri și pot contribui la tulburări interetnice sau sociale. În conflictele interne, răspândirea amplă a infracțiunilor motivate de ură însoțește de obicei faza de intensificare. În situațiile în care relațiile dintre grupurile de etnie, de naționalități sau de religii diferite sunt deja tensionate, infracțiunile motivate de ură pot avea un impact exploziv.

Exemplu de caz: Revoltele Kondopoga (Rusia)

De la o încăierare într-un bar la revolte etnice

În orașelul Kondopoga din Republica Karelia din Rusia, în cursul nopții de 29 spre 30 august 2006, o încăierare într-o cafenea a fost urmată de un atac al gangsterilor locali de etnie cecenă, soldat cu uciderea a două persoane de etnie rusă. Au urmat trei zile de revolte, în care cafeneaua, o piață stradală și mai multe magazine aflate în proprietatea unor persoane de origine cecenă și azerbaidjană au fost distruse. Mii de persoane au ieșit în stradă cerând expulzarea tuturor celor care nu erau ruși. Unii activiști de extremă dreapta au venit din alte orașe pentru a se alătura acestor evenimente.

Familii de ceceni au fugit sau au fost evacuate în vreme ce violențele continuau. Duma de stat a solicitat o anchetă formală asupra evenimentelor, în vreme ce primarul local a fost de acord cu cererile celor revoltați, de a verifica actele de identitate ale tuturor persoanelor de origine cecenă din orașel și de a-i expulza pe cei care nu aveau acte în regulă.

Doisprezece persoane de naționalitate rusă, implicați în revolte, au fost găsite vinovate de distrugerea unor bunuri particulare și a unor bunuri aflate în proprietatea administrației locale, și au primit pedepse de trei ani cu suspendare.

„Infrațiunile motivate de ură în Regiunea OSCE: Incidente și Reacții”, Raportul anual pentru 2006, OSCE ODIHR p. 20, <<http://tandis.odihr.pl>>; Claire Bigg, 6 septembrie 2006, Radio Europa Liberă, <<http://www.rferl.org/content/article/1071116.html>>, „Autorii revoltei rasiste scapă de închisoare”, 2 noiembrie 2007, Russia Today <<http://russiatoday.ru/news/news/16374>>.

3 DE CE SĂ FIE REGLEMENTATE INFRAȚIUNILE MOTIVATE DE URĂ?

Dacă infrațiunile motivate de ură sunt tratate la fel ca celelalte infracțiuni și nu sunt recunoscute ca fiind o categorie specială, de obicei ele nu sunt investigate în mod corespunzător. Acest lucru se poate manifesta în diverse moduri, de exemplu: organele de cercetare penală nu acordă crezare victimei sau nu cercetează în mod adecvat acuzațiile privind existența unui mobil bazat pe prejudecată; procurorii minimizează infracțiunea atunci când decid capetele de acuzare iar instanțele nu recurg la posibilitatea de a decide majorarea pedepselor astfel încât mobilul infracțional să fie reflectat.

Infrațiunile motivate de ură nu se produc în gol; ele sunt o manifestare violentă a intoleranței care se poate răspândi în întreaga comunitate. În cazul cercetării, urmării și pedepsirii insuficiente a infracțiunilor motivate de ură, anumite modele pot fi detectate. Atunci când infracțiunea este săvârșită asupra unei persoane care aparține unui grup stigmatizat (de exemplu dacă grupul respectiv este considerat în mod stereotipic ca fiind implicat în infracțiuni), acest lucru poate afecta cercetarea deoarece victima este prezentată ca având o oarecare vină.

Sunt necesare foarte puține asemenea cazuri pentru ca răspunsul organelor de aplicare a legii să dezamăgească comunitățile afectate. Din contră, dacă în cadrul urmării și al condamnării se ia în considerare mobilul bazat pe prejudecată, se realizează o recunoaștere publică a experienței victimei. Acest lucru poate la rândul său să inspire încrederea altor membri ai comunității cu privire la faptul că infracțiunile motivate de ură nu vor rămâne nepedepsite. Reglementarea condamnării sociale a infracțiunilor motivate de ură este importantă pentru comunitățile afectate și poate consolida încrederea în sistemul justiției penale, reparând astfel fisurile sociale.

3.1 Argumente practice

Impactul practic al adoptării legislației privind infracțiunile motivate de ură poate fi unul semnificativ. În mod ideal, legislația este adoptată în urma discuțiilor avute cu guvernul, cu autoritățile de aplicare a legii și cu societatea în ansamblul său. Astfel se concentrează atenția asupra acestor infracțiuni și se conștientizează amploarea și natura lor. Procesul de adoptare a legislației poate îmbunătăți conștientizarea și răspunsurile față de infracțiunile motivate de ură.

O dată adoptată, implementarea legislației privind infracțiunile motivate de ură necesită pregătirea profesională a organelor de poliție, a procurorilor și a

judecătorilor, în vederea îmbunătățirii cunoștințelor și deprinderilor acestora în domeniu. Rezultatul este îmbunătățirea reacțiilor justiției penale față de infracțiunile motivate de ură.

Existența legilor privind infracțiunile motivate de ură eficientizează colectarea datelor, ceea ce asigură mai multe informații pentru formularea de politici, permițând alocarea corespunzătoare a resurselor. Atunci când sunt identificate cauze referitoare la infracțiuni motivate de ură, natura problemei și eficiența reacției devin mai clare, permițând realizarea pregătirii profesionale și alocarea resurselor în domeniile și zonele unde este cea mai mare nevoie de ele.

O reacție îmbunătățită din partea justiției penale sporește încrederea în rândul comunităților afectate. Astfel, aceste comunități furnizează informații și cooperează mai bine cu poliția, altminteri ele putând să se teamă de poliție. Prin urmare, cercetarea penală este facilitată nu numai în ceea ce privește infracțiunile motivate de ură ci și alte domenii în care poliția are nevoie de asistență din partea comunității.

Astfel, legislația sporește gradul de conștientizare și permite o monitorizare mai bună, care la rândul său eficientizează implementarea legislativă și îmbunătățește relațiile dintre poliție și comunitate.

3.2 Argumente teoretice

Există trei argumente principale pentru majorarea pedepselor în cazul infracțiunilor motivate de ură.

În primul rând, valoarea simbolică a legii poate și trebuie să fie utilizată pentru a demonstra respingerea de către societate a infracțiunilor bazate pe prejudecăți. Adoptarea de legi privind infracțiunile motivate de ură reprezintă o puternică exprimare a condamnării de către societate a anumitor infracțiuni ca fiind în mod deosebit reprobabile și meritând o pedeapsă mai grea.

În al doilea rând, legea penală incriminează răul provocat. După cum s-a menționat mai sus, infracțiunile motivate de ură au un impact mai mare asupra victimei decât infracțiunile obișnuite și influențează alți membri ai grupului din care victima face parte. Justificarea majorării pedepselor este așadar reprezentată de răul suplimentar provocat atât persoanei cât și comunității.

În al treilea rând, legile privind infracțiunile motivate de ură pedepsesc vinovăția sporită a autorului.⁸ Mobilul autorului face ca infracțiunea să fie mai gravă decât

⁸ Vezi Frederick M. Lawrence, „Proiectul privind infracțiunile motivate de ură și limitele sale: Evaluarea avantajelor și riscurilor sociale implicate de aplicarea legilor privind infracțiunile motivate de prejudecăți”, în *Procesul decizional juridic în viața de fiecare zi: Controverse în conștiința socială* (Springer 2007).

dacă ar fi fost săvârșită fără acest mobil. Legea penală impune deseori adăugarea de sporuri la pedepse nu numai în baza consecințelor faptei ci și în baza intenției făptașului. Acest argument presupune așadar că făptuitorul a intenționat să provoace un rău disproporționat, sau că nu a ținut cont de riscul provocării unui rău suplimentar.

3.3 Infracțiunile motivate de ură sunt discriminatorii?

Unii opozanți ai legilor privind infracțiunile motivate de ură pretind că acestea protejează unele grupuri mai mult decât pe altele, fiind așadar discriminatorii. Nu este cazul. Deși infracțiunile motivate de ură sunt săvârșite cel mai frecvent asupra membrilor comunităților minoritare, ele pot fi săvârșite și împotriva comunităților majoritare.

- Infracțorii pot să provină dintr-un grup minoritar.
- Ținta poate fi aleasă în baza apartenenței sale la un grup majoritar.
- Atât infractorul cât și ținta pot face parte din diferite grupuri minoritare.

Principiul egalității în fața legii înseamnă că legile privind infracțiunile motivate de ură nu protejează și nu ar trebui să protejeze un grup împotriva altuia. De exemplu, dacă o lege privind infracțiunile motivate de ură include etnia ca o caracteristică, ea nu specifică o anumită etnie; potrivit unei asemenea legi victima poate aparține oricărei etnii, inclusiv celei majoritare.

Exemplu de caz: Uciderea lui Kriss Donald (Marea Britanie)

Legile privind infracțiunile motivate de ură se aplică tuturor

La 15 martie 2004, Imran Shahid, un gangster britanic de origine asiatică, a fost atacat de un grup de tineri albi. A doua zi, el și prietenii săi i-au căutat pe „băieții albi” din zona aceea. L-au găsit pe Kriss Donald, un băiat de 15 ani. L-au răpit și l-au plimbat cu mașina timp de două ore, după care l-au înjunghiat de 13 ori, dându-i foc și lăsându-l să moară.

După o investigație ce a durat doi ani, în total cinci bărbați de origine asiatică au fost condamnați pentru săvârșirea de infracțiuni având ca circumstanță agravantă rasismul, și anume răpirea și crima. Când i-a condamnat la pedepse cu închisoarea pe perioade îndelungate, judecătorul a declarat: „*natura sălbatică și barbară a acestei crime a șocat pe bună dreptate opinia publică... Actele de violență cu tentă rasistă nu vor fi tolerate, indiferent de rasa infractorilor...*”

„Trei bărbați condamnați la închisoare pentru uciderea lui Kriss din motive rasiste”, Știrile BBC, 8 noiembrie 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/scotland/glasgow_and_west/6123014.stm.

4 CONCEPTE ÎN LEGĂTURĂ

Există un număr de concepte strâns legate de infracțiunile motivate de ură și care nu au fost incluse în prezentul Ghid.

Deși genocidul este o infracțiune motivată de prejudecăți, el a fost exclus din prezentul Ghid deoarece prezintă anumite caracteristici care îl fac să difere foarte mult de infracțiunile „comune”.

Legile privind infracțiunile motivate de ură interzic fapte care sunt în primul rând penale. Deși legile privind discursul motivat de ură și legile anti-discriminare sunt uneori confundate cu legile referitoare la infracțiunile motivate de ură, acestora le lipsește elementul esențial al unei legi privind infracțiunile motivate de ură: faptul că aceeași faptă, fără motivația bazată pe prejudecată, ar putea fi totuși urmărită penal ca infracțiune.

4.1 Genocidul

Crima internațională cunoscută sub numele de genocid este uneori inclusă în discuțiile referitoare la legile privind infracțiunile motivate de ură. Deși pot exista legi naționale care interzic genocidul și alte infracțiuni conexe, cum ar fi crimele împotriva umanității, în prezentul context, aceste legi nu pot fi descrise ca fiind legi privind infracțiunile motivate de ură. Genocidul necesită intenția de a distruge – în totalitate sau parțial – un grup reprezentând o naționalitate, o etnie, o rasă sau o religie.⁹ Acest aspect diferă calitativ și cantitativ de infracțiunile motivate de ură deoarece ele sunt crime prevăzute de dreptul internațional și care necesită existența unor acte de violență amplu răspândite și sistematice. Chestiunile legate de legislație, cercetarea și urmărirea penală aferente acestor crime internaționale diferă mult de cele aferente infracțiunilor motivate de ură. Toate aceste infracțiuni se situează așadar în afara sferei prezentului Ghid.

4.2 Legile anti-discriminare

Legile anti-discriminare nu sunt legi privind infracțiunile motivate de ură. Conceptul de discriminare se referă la tratamentul mai puțin favorabil aplicat unei persoane în baza unui criteriu interzis, cum ar fi originea rasială sau etnică, sau apartenența de gen. Legile anti-discriminare, care există în multe, însă nu în toate Statele OSCE, se referă de obicei la discriminarea la locul de muncă, sau la discriminarea în furnizarea de bunuri și servicii. O faptă de discriminare cum ar fi acordarea unui salariu mai mic unui muncitor decât altuia, pentru aceeași muncă, este ilegală dacă se bazează pe motive discriminatorii. Aceeași faptă fără discriminare nu ar fi ilegală.

⁹ Vezi articolul 2 din Convenția pentru Prevenirea și Pedepsirea Genocidului.

În vreme ce în majoritatea țărilor discriminarea este o chestiune de drept civil, în unele țări există pedepse penale. Legile privind infracțiunile motivate de ură nu includ legile care pedepsesc discriminarea deoarece nu există infracțiunea de bază. Primul element esențial al unei infracțiuni motivate de ură lipsește.

4.3 Discursul motivat de ură

Există legi care incriminează discursul datorită conținutului particular al acestuia. Conținutul interzis variază mult: în unele țări este sancționat discursul care instigă la ură sau reprezintă o insultă la adresa anumitor grupuri. Alte interdicții obișnuite se referă la discursul care denigrează „onoarea” sau „demnitatea” unei persoane sau a unei națiuni. Pot exista, de asemenea, restricții asupra anumitor subiecte istorice, cel mai marcant fiind exemplul legilor care interzic negarea Holocaustului sau glorificarea ideologiei naziste. Această categorie de discurs este denumită „discurs motivat de ură”. Însă în toate aceste cazuri, discursul în sine nu ar fi constituit o infracțiune dacă nu ar fi inclus conținutul interzis. Așadar, discursul motivat de ură nu cuprinde primul element esențial al infracțiunilor motivate de ură. Dacă mobilul sau conținutul părtinitor ar fi eliminat, nu ar mai exista o infracțiune. De exemplu, un concert de muzică rock care cuprinde cântece care glorifică fascismul violent sau Holocaustul ar constitui discurs motivat de ură, iar în unele State ar constitui infracțiune, însă nu este o infracțiune motivată de ură deoarece nu există infracțiunea de bază. Lipsește primul element esențial al unei infracțiuni motivate de ură.

Instigarea directă și imediată la săvârșirea de fapte penale este universal interzisă în regiunea OSCE. Atunci când acest gen de instigare are un mobil bazat pe o prejudecată ar trebui ca ea să fie considerată infracțiune motivată de ură deoarece există o infracțiune de bază.

Cu toate că discursul motivat de ură este o chestiune care se bucură de atenția sporită a publicului, discursul discriminatoriu sau insultător a fost exclus din sfera prezentului Ghid.

Nu numai că lipsește elementul reprezentat de infracțiunea de bază dar există și diferențe extreme între legile privind discursul motivat de ură de la o țară la alta. Diversele abordări constituționale și filozofice fac imposibilă găsirea unor puncte comune suficiente pentru ca prezentul Ghid să furnizeze comentarii utile în acest domeniu.

Totuși, discursul cu tentă rasistă sau bazat pe prejudecăți care are loc înaintea, în cursul, sau după săvârșirea unei infracțiuni, poate constitui o dovadă privind existența mobilului și ar trebui să fie luat în considerare în orice anchetă penală. De asemenea, dacă infractorul posedă obiecte cum ar fi cărțile, muzica sau

posterele care sugerează existența unei atitudini părtinitoare sau a unei prejudecăți, acest lucru poate contribui la dovedirea existenței mobilului.

O critică frecventă la adresa legilor privind infracțiunile motivate de ură este aceea potrivit căreia aceste legi încalcă libertatea de exprimare sau pedepsesc opiniile sau atitudinile mai degrabă decât faptele. Deoarece majoritatea Statelor participante ale OSCE dispun deja de legi care restricționează anumite forme de discurs, aceste critici adresate legilor privind infracțiunile motivate de ură nu au fost luate în discuție în prezentul Ghid.

5 CADRUL INTERNAȚIONAL ȘI REGIONAL

Organizațiile internaționale au făcut din infracțiunile motivate de ură o prioritate.

Un număr de tratate privind drepturile omului fac declarații de ordin general în legătură cu discriminarea. Atât Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice cât și Convenția Internațională pentru Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare Rasială (CERD) solicită Statelor să se abțină de la discriminarea rasială (inclusiv discriminarea pe bază de etnie sau naționalitate) și să le asigure locuitorilor lor protecție egală a legii. În plus, articolul 4 din Declarația Organizației Națiunilor Unite asupra Eliminării Tuturor Formelor de Intoleranță și Discriminare Bazate pe Religie sau Credință cere Statelor să „*prevină și să elimine discriminarea pe motive religioase*” și să „*ia toate măsurile adecvate pentru a combate intoleranța pe motive de religioase ...*”

Unele instrumente solicită Statelor să incrimineze anumite fapte.

Articolul 4 din CERD impune Statelor obligația de a lua „*măsuri urgente și pozitive*”; la litera (a) se cere incriminarea „*diseminării de idei bazate pe superioritatea sau ura rasială, instigării la discriminarea rasială, precum și a tuturor actelor de violență sau a instigării la asemenea acte împotriva oricărei rase sau oricărui grup de persoane de altă culoare sau origine etnică*” (subliniat de noi).¹⁰ Comitetul de supraveghere a CERD a solicitat Statelor să definească infracțiunile cu mobil bazat pe prejudecată ca fiind infracțiuni speciale și să adopte legislația care să permită luarea în considerare a mobilurilor bazate pe prejudecată. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI)¹¹ a solicitat și ea incriminarea acestor fapte în Recomandările sale de Politici Generale.

¹⁰ Zece State participante la OSCE au formulat rezerve sau declarații privind cerințele articolului 4 referitoare la discurs, pentru a proteja libertatea de exprimare.

¹¹ Vezi mai ales Recomandarea Generală de Politici nr. 7 asupra Legislației Naționale de Combatere a Rasismului și Discriminării Rasiale, pagina de internet a ECRI, 13 decembrie 2002, <www.coe.int/ecri>.

Decizia-Cadru a Uniunii Europene pentru Combaterea Rasismului și a Xenofobiei a fost adoptată la 28 noiembrie 2008.¹² Directiva recunoaște diferențele dintre țările membre ale UE în ceea ce privește legile referitoare la rasism și xenofobie, precum și în ceea ce privește abordările privind restricțiile impuse discursului. Ea este menită să stabilească o abordare penală comună, care să permită pedepsirea similară în toate Statele membre și va cere Statelor să își revizuiască legislația existentă, în conformitate cu Directiva.

Multe dintre instrumentele descrise aici, deși condamnă actele de rasism, solicită de asemenea adoptarea unei legislații care să interzică anumite forme de discurs; dar acest aspect este unul controversat iar Statele participante la OSCE nu au ajuns la un consens asupra poziției lor în această chestiune. Așadar, după cum am s-a arătat mai sus, prezentul Ghid se tratează numai infracțiunile motivate de ură, nu și „discursul motivat de ură”.

Într-o serie de decizii de dată recentă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că Statele au obligații pozitive în conformitate cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, de a investiga eventuala motivație rasistă a infracțiunilor. În decizia de referință *Nachova și Alții vs. Bulgaria*,¹³ Curtea a reținut existența obligației de a cerceta eventualele mobiluri rasiste ale actelor de violență săvârșite de autoritățile statului și că eșecul Bulgariei de a desfășura asemenea cercetări constituie o încălcare a prevederii anti-discriminare de la Articolul 14 din Convenție.

Deși Curtea nu a cerut introducerea unei legislații speciale împotriva infracțiunilor motivate de ură, a recunoscut în mod explicit faptul că infracțiunile motivate de ură necesită din partea justiției penale o reacție proporțională cu răul provocat. Curtea a aplicat aceste principii în cauza *Secic vs. Croația*, care se referea la un atac săvârșit de *skinheads* asupra unui bărbat de etnie romă. În această decizie, Curtea a reiterat următoarele:

„... atunci când sunt cercetate incidente violente, autoritățile statului au obligația suplimentară de a face toate eforturile rezonabil posibil pentru a detecta eventualele mobiluri rasiste și a stabili dacă ura de rasă sau prejudecata au jucat vreun rol în desfășurarea evenimentelor. Faptul că nu au procedat astfel și au tratat actele de violență și brutalitate care aveau o motivație rasistă în același mod în care ar fi tratat cauzele care nu au nici o notă rasistă înseamnă că au ignorat natura specifică a faptelor care sunt deosebit de distructive pentru drepturile fundamentale.”¹⁴

¹² Vezi pagina Președinției Franceze a UE, <http://www.ue2008.fr/PFUE/lang/en/accueil/PFUE-11_2008/PFUE-27.11.2008/resultats_JAI>.

¹³ *Nachova și Alții vs. Bulgaria*, Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului (Marea Cameră), 6 iulie 2005, alineatele 160-168, <<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database>>.

¹⁴ *Secic vs Croatia*, Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului, (Hotărâre Cameră), 31 mai 2007, alin. 66, <<http://www.echr.coe.int/ECHR/EN/Header/Case-Law/HUDOC/HUDOC+database>>.

6 CONCLUZIE

Aspectul esențial este reprezentat de faptul că, atunci când sunt urmărite fapte penale, motivația bazată pe ură ar trebui să fie recunoscută și pedepsită în mod explicit. Uneori în cadrul urmăririi penale a infracțiunilor motivate de ură, motivația alegerii victimei (cum ar fi „rasa”, naționalitatea, sau originea etnică) nu este menționată deloc, ceea ce înseamnă că se pierde posibilitatea ca pedepsirea făptașului să aibă un efect de descurajare asupra celorlalți. Există pericolul transmiterii către victimă și făptuitor a unui mesaj potrivit căruia statul nu privește cu seriozitate mobilul bazat pe ură care a provocat infracțiunea.

Mărturia unei victime: David Ritcheson

Mărturia depusă în fața Congresului SUA, 17 aprilie 2007

... Mă aflu în fața dumneavoastră astăzi pentru a adresa rugămintea ca guvernul nostru să fie primul în ceea ce privește descurajarea persoanelor de felul celor care m-au atacat, pentru ca acestea să nu mai săvârșească infracțiuni inimaginabile și violente împotriva altora bazate pe locul de unde provin victimele lor, culoarea pielii acestora, zeul pe care îl venerază, persoana pe care o iubesc, sau felul cum arată, vorbesc sau se poartă ...

Am avut norocul de a locui într-un oraș în care autoritățile de aplicare a legii dispuneau de resursele, capacitatea – și voința – de a cerceta și urmări în mod eficient actele de violență motivate de ură care au fost săvârșite împotriva mea. Însă este posibil ca alte victime ale infracțiunilor motivate de prejudecăți să nu locuiască în asemenea orașe. Vă solicit să asigurați autoritate organelor de aplicare a legii de la nivel local, pentru ca acestea să colaboreze cu agențiile federale atunci când cineva este atacat în mod absurd datorită locului de unde provine sau datorită identității sale. Procurorii de la nivel local ar trebui să poată solicita sprijinul guvernului federal atunci când au de-a face cu asemenea infracțiuni. Cel mai important lucru este ca aceste infracțiuni să fie recunoscute și urmărite penal pentru ceea ce sunt, și anume „infracțiuni motivate de ură”!

David Ritcheson, un adolescent mexican-american, a fost atacat la 22 aprilie 2006 de doi bărbați care l-au dezbrăcat, l-au ars cu țigări, i-au făcut pe piept o tăietură în formă de svastică, l-au lovit cu pumnii și cu picioarele și l-au lăsat să moară. Unul dintre atacatori mai fusese condamnat anterior pentru două atacuri rasiste.

PARTEA II

ELABORAREA LEGISLAȚIEI: ÎNTREBĂRI CHEIE

INTRODUCERE

În Partea I s-a discutat conceptul de infracțiuni motivate de ură și motivația existenței legislației privind aceste infracțiuni. Partea a II-a analizează modurile în care conceptul de infracțiune motivată de ură este prevăzut în lege. În special, acest capitol analizează modul în care sunt elaborate legile privind infracțiunile motivate de ură, precum și consecințele opțiunilor legislative, folosind exemple din regiunea OSCE.

Cea mai mare parte a legislației cuprinse în prezentul Ghid poate fi găsită în baza de date legislativă *online* a ODIHR,¹⁵ care poate fi accesată și prin Sistemul de Informare privind Toleranța și Nediscriminarea.¹⁶ Deși sunt folosite cele mai recent publicate versiuni legislative și care erau actuale la momentul elaborării prezentului Ghid, cititorii trebuie să ia în considerare faptul că legislația, și interpretarea acesteia de către instanțe se modifică în timp. În plus, nu toată legislația citată în prezentul Ghid este disponibilă în traducere oficială în limba engleză.

Elaborarea unei legi privind infracțiunile motivate de ură sau revizuirea unei asemenea legi implică o serie de posibilități de alegere din partea legiuitorului și a autorului de strategii. Începând cu factorii comuni tuturor legilor privind infracțiunile motivate de ură, acest capitol prezintă cititorului părțile componente ale unei asemenea legi, relevând opțiunile cel mai importante sub forma unor "Întrebări de principiu". Fiecare întrebare cuprinde o vedere de ansamblu asupra chestiunii și un comentariu. Exemplele concrete de legislație și exemplele de cazuri reale ilustrează întrebările. Concluziile care reies din aceste aspecte sunt enumerate la sfârșitul prezentei Părți.

Întrebările puse sunt:

Întrebarea de principiu numărul unu: *Legea ar trebui să creeze o nouă infracțiune distinctă sau să prevadă un spor pentru pedeapsa prevăzută pentru infracțiunile deja existente în lege?*

Întrebarea de principiu numărul doi: *Care sunt caracteristicile ce trebuie incluse în lege?*

Întrebarea de principiu numărul trei : *Cum să fie definit mobilul în lege?*

¹⁵ <<http://www.legislationline.org>>.

¹⁶ <<http://tandis.odhr.pl>>.

Întrebarea de principiu numărul patru: *Cum să fie abordate asocierea, afilierea și erorile de percepție?*

Întrebarea de principiu numărul cinci: *Ce probe sunt necesare și ce mobil este necesar?*

La fiecare întrebare trebuie să se răspundă separat, însă ulterior ar trebui luat în considerare și efectul combinat al acestora. Deciziile de politici luate separat, care sunt justificate și rezonabile în ele însele, ar putea, în combinație, să genereze legi care să nu fie viabile, dacă efectul lor cumulat este crearea de prevederi cu sferă prea amplă sau prea restrânsă.

Toate legile privind infracțiunile motivate de ură au în comun două elemente esențiale, care au fost descrise în Partea I: ele necesită săvârșirea unei infracțiuni de bază cu un mobil bazat pe prejudecată. În plus, există două alte caracteristici pe care toate infracțiunile motivate de ură ar trebui să le conțină:

- *Victimele pot fi persoane sau bunuri.* Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să se aplice nu numai infracțiunilor împotriva persoanei. Ele ar trebui să se aplice și infracțiunilor împotriva bunurilor asociate cu persoanele care au în comun o anumită caracteristică – de obicei un lăcaș de cult însă uneori și un sediu de firmă sau o locuință.
- *Legile apără toate persoanele în mod egal.* Deși legile privind infracțiunile motivate de ură trebuie să specifice caracteristicile de grup care sunt protejate de lege, ele nu sunt elaborate în legătură cu un anumit grup. Mai degrabă legile protejează pe toți indivizii care corespund definiției generice a acelei caracteristici. De exemplu, „religia” este o categorie amplu protejată, însă legile privind infracțiunile motivate de ură nu protejează numai anumite religii. Legile interzic infracțiunile săvârșite pe motive de „rasă” însă nu specifică anumite grupuri rasiale sau etnice care sunt protejate. Violența împotriva creștinilor, de exemplu, poate fi urmărită penal în baza unei legi privind infracțiunile motivate de ură în același mod cu violența împotriva musulmanilor; infracțiunile împotriva membrilor comunităților majoritare pot fi urmărite penal în același mod cu cele împotriva comunităților minoritare. Astfel, protecția este simetrică. Nu există un anumit grup care are parte de protecție specială, toate fiind egale în fața legii.

1 ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL UNU: INFRAȚIUNE SPECIALĂ SAU MAJORAREA PEDEPSEI?

1.1 Infrațione specială

„Infraționea specială” semnifică o infrațione distinctă pentru care legea prevede mobilul bazat pe prejudecată ca element constitutiv. În regiunea OSCE, acest gen de reglementare privind infraționile motivate de ură este relativ rar. Statele Unite (atât la nivel federal cât și la nivel de stat) Republica Cehă și Marea Britanie au prevăzut infrațione speciale care cuprind un mobil bazat pe prejudecată. Majoritatea celorlalte țări nu au făcut acest lucru.

Exemple de infrațione speciale – Republica Cehă și Marea Britanie

Art. 196(2) din Codul penal al **Republicii Cehie** prevede pedepse de la șase luni la trei ani de închisoare pentru „folosirea violenței împotriva unui grup de locuitori sau împotriva unei persoane, sau amenințarea acestora cu moartea sau vătămarea corporală sau vătămarea corporală gravă pe motivul convingerilor politice ale acestora, sau al naționalității, rasei, credinței, sau lipsei credinței, acestora.”

Secțiunile 29-32 din Legea din 1998 privind Criminalitatea și Tulburarea Liniștii Publice, din **Marea Britanie**, a creat noi infrațione: atacul, provocarea de pagube materiale, hărțuirea, și infrațione de încălcare a ordinii publice, toate „aggravate de rasism” și „aggravate de motive religioase”.

1.2 Majorarea pedepselor

Sporurile de pedeapsă, la care uneori se face referire în legătură cu „clauze agravante” sau „circumstanțe agravante”, pot fi folosite și pentru elaborarea unei legislații privind infraționile motivate de ură.¹⁷ Pur și simplu, pedeapsa pentru infraționea de bază este majorată atunci când este săvârșită cu un mobil bazat pe prejudecată. Majoritatea legilor privind infraționile motivate de ură din regiunea OSCE folosesc această metodă.

Atunci când la sancționarea infraționilor motivate de ură sunt folosite sporurile de pedeapsă, problema mobilului bazat pe prejudecată este de obicei luată în considerare la condamnarea infractorului. Cu alte cuvinte, infractorul trebuie să fie mai întâi găsit vinovat de săvârșirea infraționii de bază, iar apoi instanța

¹⁷ Acești termeni nu sunt folosiți în prezentul Ghid, din dorința de a se evita confundarea cu „infraționile având rasismul ca circumstanță agravantă” din Marea Britanie, care sunt infrațione prevăzute în mod expres de lege.

decide dacă există probe suficiente referitoare la existența prejudecății, pentru a aplica un sport la pedeapsă. În țările cu sistem de drept cutumiar, acest lucru se va petrece în faza de condamnare. În țările cu sistem de drept civil, stabilirea vinovăției și condamnarea nu sunt separate ca faze, iar judecătorul va lua în considerare mobilul în cadrul aceluiași proces. Sporurile la pedeapsă pot fi *generale* sau *particulare*.

- *Sporurile generale*. Prevederile referitoare la sporuri care se aplică unei game largi de infracțiuni sunt denumite sporuri generale de pedeapsă. În regiunea OSCE, 23 de țări au enumerat o formă de mobil bazat pe prejudecăți ca fiind un factor ce poate duce la sporirea pedepsei aplicate pentru orice infracțiune.

Exemple de sporuri generale – Andorra, Tadjikistan, și Marea Britanie

Articolul 30.6 din Codul penal al **Andorrei** prevede sporirea pedepselor dacă infracțiunile sunt săvârșite „cu mobiluri rasiste și xenofobe sau din motive legate de ideologie, religie, naționalitate, origine etnică, orientare sexuală, boală sau handicap fizic sau psihic al victimei.”

Art. 62(1)(f) din Codul penal al **Tadjikistanului** prevede sporuri pentru pedepse, inclusiv pentru „infracțiunile cu mobil de ostilitate națională sau religioasă.”

Secțiunea 153 din Legea din 2000 cu privire la Competențele Instanțelor Penale (Condamnare) din **Marea Britanie** prevede că, dacă o infracțiune are rasismul ca circumstanță agravantă, instanța „va considera acest fapt ca fiind un factor agravant (adică un factor care sporește gravitatea infracțiunii); și va declara în ședință publică existența acestui factor agravant.”¹⁸

- *Sporurile speciale*. Sporurile speciale se aplică numai pentru anumite infracțiuni. Douăzeci și cinci de țări au enumerat o formă de mobil bazat pe prejudecată ca fiind un factor care poate duce la sporirea pedepsei aplicate pentru anumite infracțiuni.

Unele legi de sporire a pedepselor menționează sporul. Altele lasă acest lucru la aprecierea instanței. Unele legi cer ca instanța să precizeze în mod explicit motivele de aplicare sau de neaplicare a sporului. În majoritatea țărilor există obligația procurorului de a cerceta orice fapt care ar putea duce la sporirea pedepsei și să aducă asemenea fapte în atenția instanței, deși măsura în care acest lucru se întâmplă în cazurile ce implică infracțiuni motivate de ură este discutabilă. De exemplu, Poliția Metropolitană din Copenhaga a emis o directivă

¹⁸ Această regulă se aplică numai dacă fapta nu întrunește elementele constitutive ale infracțiunii cu circumstanțe agravante bazate pe rasism, prevăzută la secțiunile 28 – 32 din Legea din 1998 privind Criminalitatea și Tulburarea Liniștii Publice.

care prevede că în toate cazurile de violență cu posibilitatea existenței unui mobil rasist, procurorul trebuie să solicite instanței să considere acest lucru ca fiind o circumstanță agravantă potrivit prevederilor referitoare la sporurile generale cuprinse în Codul penal. În Marea Britanie, Procuratura Regală cere procurorilor să prezinte instanței probele admisibile cu privire la circumstanțele agravante cu tentă rasistă sau religioasă.

Exemple de sporuri particulare – Belgia, Federația Bosnia și Herțegovina și Turkmenistan

Articolele 33-42 din legea **belgiană** din 10 mai 2007 prevăd următoarele: „ura, disprețul, sau ostilitatea față de o persoană pe motivul așa-numitei rase, culorii pielii, provenienței, naționalității sau etniei, cetățeniei, sexului, orientării sexuale, stării civile, descendenței, vârstei, situației financiare, convingerilor sau filozofiei de viață, stării de sănătate actuale sau viitoare, handicapului, limbii, convingerilor politice, sau caracteristicilor fizice sau genetice sau originii sociale a acesteia” constituie circumstanțe agravante care pot dubla pedeapsa aplicată pentru următoarele infracțiuni: atac indecent și viol; omor și vătămare corporală cu intenție; omisiunea de a ajuta o persoană aflată în pericol; încălcarea libertății personale și a inviolabilității proprietății private; ambuscada sau pândirea; calomnia; incendierea, precum și distrugerea bunurilor personale.

Articolul 166(2) din Codul penal al **Federației Bosnia și Herțegovina** prevede că crima săvârșită „din motive de rasă, naționalitate sau religie” este pedepsită cu minimum 10 ani de închisoare, fără sporul al cărui minim este de cinci ani.

Articolele 101(2)(m), 107(2)(h); 108 (2)(h) și 113(2)(e) din Codul penal din **Turkmenistan** prevede sporirea pedepselor în cazul crimei cu premeditare, vătămării corporale, sau lovirii care provoacă vătămare fizică sau psihică mai puțin gravă, dacă aceste infracțiuni sunt săvârșite“... pe motive de ură sau ostilitate socială, națională, rasială sau religioasă ...”.

1.3 Comentariu

Adoptarea unei legi care să prevadă infracțiunea motivată de ură ca infracțiune specială prezintă unele avantaje. Deoarece o parte din importanța legilor privind infracțiunile motivate de ură – atât pentru victima directă cât și pentru societatea în ansamblul ei – este valoarea simbolică a încadrării infracțiunii, legea care prevede infracțiunea motivată de ură ca fiind o infracțiune specială condamnă în mod explicit mobilul bazat pe prejudecată. Atunci când infracțiunile motivate de ură sunt prevăzute ca infracțiuni speciale, ele sunt de obicei mai vizibile iar datele referitoare la acestea sunt mai ușor de colectat. Astfel, o lege care prevede infracțiunea motivată de ură ca infracțiune specială îndeplinește funcția expresivă a legii penale.

Infracțiunile speciale prezintă și probleme. O lege care prevede infracțiunile motivate de ură ca infracțiune specială necesită dovedirea mobilului pentru ca acuzatul să poată fi condamnat. Este posibil ca procurorii să nu fie dispuși să acuze infractorii de săvârșirea unor asemenea infracțiuni dacă consideră că va fi mai greu să le dovedească. În unele țări există problema suplimentară reprezentată de faptul că instanțele pot lua în considerare numai infracțiunea de care a fost acuzat inculpatul în rechizitoriu. Așadar, dacă rechizitoriul conține acuzația de săvârșirea unei infracțiuni motivate de ură, este posibil ca instanța să nu poată să pronunțe o condamnare pentru infracțiunea de bază dacă nu este dovedită existența mobilului bazat pe prejudecată. Acesta este un dezavantaj al infracțiunilor speciale, care îi poate determina pe procurori fie să evite să aplice legile privind infracțiunile motivate de ură, fie să accepte o recunoaștere a vinovăției față de infracțiunea de bază, pentru a se asigura că infractorul va fi condamnat. Pregătirea procurorilor și a organelor de cercetare penală în legătură cu indicatorii pentru determinarea mobilului reprezintă un aspect important pentru depășirea acestor probleme.

Posibile probleme cu acuzațiile alternative?

Un studiu întocmit în 2002 cu privire la infracțiunile cu circumstanțe agravante bazate pe rasism în Marea Britanie a relevat că infractorii își recunosc deseori vinovăția pentru săvârșirea infracțiunii de bază, pentru a evita să fie găsiți vinovați pentru infracțiunea agravată de rasism. Studiul a constatat că structura legislației încuraja „nerecunoașterea vinovăției pentru săvârșirea infracțiunilor în forma agravată; și oferirea unei recunoașteri a vinovăției pentru săvârșirea infracțiunii de bază.” Uneori, procurorii au fost „acuzați că acceptă aceste oferte prea ușor.”

Sursa: Elizabeth Burney & Gerry Rose, „Infracțiunile de rasism – cum funcționează legea? Implementarea legislației cu privire la infracțiunile agravate de rasism prin Legea din 1998 privind Criminalitatea și Tulburarea Liniștii Publice”, Studiu al Ministerului de Interne 244, iulie 2002, p. 111.

Adoptarea unei legi privind infracțiunile motivate de ură care stabilește sporuri de pedeapsă prezintă și ea avantaje și dezavantaje. Sporurile sunt mai ușor de încorporat într-un Cod penal, deoarece codurile enumără de obicei anumiți factori care pot duce la sporirea pedepsei aplicate pentru o infracțiune. Sporurile se pot aplica unei game largi de infracțiuni, iar nereușita dovedirii faptelor care justifică aplicarea unui spor nu pune în pericol condamnarea pentru infracțiunea de bază.

Un dezavantaj semnificativ al unei asemenea legi este acela că decizia instanței de a spori pedeapsa datorită unui mobil bazat pe prejudecată ar putea să nu facă parte din evidențele publice. În unele State, cum este cazul Germaniei, motivele pentru aplicarea sporului nu pot fi luate în evidențele publice. O consecință a

acestui fapt este aceea că antecedentele penale ale unui acuzat nu pot fi folosite pentru a stabili dacă acesta a mai săvârșit infracțiuni motivate de prejudecăți. Mai mult, în unele State, condamnările anterioare pentru infracțiunile motivate de prejudecăți, chiar dacă sunt luate în evidențele publice, nu pot decât în condiții foarte restrânse, să fie utilizate ca probe într-o cauză ulterioară.

Fără recunoașterea explicită a mobilului bazat pe prejudecată, legea privind infracțiunile motivate de ură își pierde mult din valoarea simbolică. Astfel, este posibil ca un spor de pedeapsă, deși este ușor de implementat, să nu îndeplinească funcția expresivă de recunoaștere și condamnare a unei prejudecăți interzise. Acest lucru va depinde parțial de împrejurarea dacă motivele de sporire a pedepsei sunt declarate în mod public și dacă asemenea condamnări sunt incluse în datele privind infracțiunile motivate de ură.

Atât pentru infracțiunile speciale cât și pentru sporurile de pedeapsă, succesul cauzei va depinde mult de calitatea cercetărilor și a administrării probelor privind existența mobilului. Chestiunile de ordin general cu privire la probe și la dovedirea existenței mobilului bazat pe prejudecată vor fi examinate mai jos la Secțiunea 6 – „Întrebarea de principiu numărul cinci: Ce probe sunt necesare și ce mobil este necesar?”

În sfârșit, este posibilă și o combinație între aceste două abordări. Unele State au prevăzut infracțiuni speciale care necesită dovedirea existenței mobilului bazat pe prejudecată dar au prevăzut și reglementări privind sporurile generale aplicabile pentru celelalte infracțiuni. De exemplu, atât Marea Britanie cât și Statele Unite au ales această soluție. Pentru a combate eficient infracțiunile motivate de ură, un stat poate alege să adopte o serie de prevederi diverse.

1.3.1 Considerații înrudite

O dată ce s-a luat decizia dacă să se prevadă infracțiuni speciale sau majorări de pedeapsă, apar alte considerații. Acestea sunt cel mai bine soluționate în lumina obiectivelor de politici și a priorităților fiecărui stat, precum și a cerințelor procedurii penale a statului respectiv. Următoarele aspecte importante ar trebui avute în vedere:

- *Sporul trebuie sau nu să fie luat în evidență?* Cerința ca instanțele să ia în considerare orice dovezi privind existența unui mobil bazat pe prejudecată și să precizeze în evidențe motivele pentru aplicarea sau neaplicarea sporului reprezintă o bună practică. Astfel se asigură ținerea unei evidențe în legătură cu procesul decizional al instanței, pentru ca orice antecedente de săvârșire a infracțiunilor motivate de prejudecăți să fie cunoscute autorităților de aplicare a legii. De asemenea, acest lucru poate contribui la concentrarea atenției instanței asupra acestei chestiuni,

și le reasigură pe victime de faptul că instanța a avut în vedere mobilul infracțiunii.

- *Dacă este aleasă abordarea de prevedere a infracțiunilor speciale, ce infracțiune (infracțiuni) de bază ar trebui să aibă elementul referitor la prejudecată? Această problemă necesită o cercetare legislativă privind tipurile de infracțiuni care sunt cel mai frecvent motivate de prejudecăți în cadrul societății respective. Este posibil să fie atât nepractic cât și mai dificil să se prevadă un mare număr de infracțiuni distincte noi. Legiuitorul ar trebui să se concentreze mai mult asupra infracțiunilor care vor avea cel mai mare impact. De exemplu, pedepsele pentru hărțuire sau pentru pagubele produse bunurilor sunt de obicei foarte ușoare, însă impactul acestor infracțiuni atunci când sunt motivate de prejudecăți poate fi unul însemnat.*

- *Dacă este aleasă abordarea privind majorarea de pedeapsă, ar trebui ca legea să se aplice tuturor infracțiunilor sau numai unora dintre acestea? Ar trebui să se specifice în cuprinsul sentinței care este sporul aplicat? Specificarea sporului aplicat ar putea fi necesară dacă există percepția că instanțele nu sunt dispuse să îi pedepsească mai sever pe cei care săvârșesc infracțiuni motivate de ură. Totuși, în unele țări restricționarea puterii de decizie a instanței în acest mod nu ar fi permisă. Nu întotdeauna va fi necesară adăugarea unui spor la pedeapsă pentru un mobil bazat pe prejudecată. Dacă infracțiunea de bază a justificat deja aplicarea pedepsei maxime prevăzute de lege, aplicarea unui spor nu ar avea sens.*

2 ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL DOI: CE CARACTERISTICI SĂ FIE INCLUSE?

Toate legile privind infracțiunile motivate de ură definesc caracteristicile protejate, dar caracteristicile protejate de state pot fi diferite. Astfel, toate legile privind infracțiunile motivate de ură din regiunea OSCE prevăd „rasa” ca fiind o categorie protejată. Unele prevăd și „genul,” „orientarea sexuală,” și „handicapul.” Mai puțin frecvent, unele legi privind infracțiunile motivate de ură protejează caracteristici precum „nivelul de educație” sau „profesia” sau „apartenența politică” sau „ideologia.”

Prezenta secțiune va face mai întâi o prezentare de ansamblu a criteriilor de stabilire a caracteristicilor protejate. Apoi va enumera și comenta acele caracteristici prezente în legile Statelor participante la OSCE, în ordinea frecvenței.

Dintre cele 37 de țări din cadrul OSCE care au reglementat o formă de legislație privind infracțiunile motivate de ură, aproape toate prevăd prejudecata „motivată

de ura religioasă sau rasială,” în vreme ce 11 țări prevăd și orientarea sexuală iar numai 7 țări prevăd și handicapul.

2.1 Criteriile de includere a caracteristicilor protejate

Alegerea caracteristicilor protejate este unul dintre cele mai importante aspecte ale legilor privind infracțiunile motivate de ură. Nu există un răspuns precis la întrebarea „Ce caracteristici ar trebui să fie incluse?”, însă acestea sunt de obicei cele care sunt aparente sau observabile de ceilalți și astfel sunt mai ușor de selectat de către infractori. Decizia trebuie luată în funcție de necesitățile fiecărui stat, însă ea trebuie să se bazeze pe o evaluare adecvată a unui număr de factori, care sunt prezentați în cele ce urmează.

2.1.1. *Caracteristici fundamentale sau care nu pot fi schimbate*

Infracțiunea motivată de ură este o infracțiune referitoare la identitate. Acesta este aspectul care o diferențiază de infracțiunile obișnuite. Infracțiunile motivate de ură ținesc un aspect al identității unei persoane care nu poate fi schimbat sau care este fundamental personalității acesteia. Asemenea aspecte sunt de obicei evidente, cum ar fi culoarea pielii. Însă nu toate caracteristicile imuabile (de neschimbat) sau fundamentale constituie repere ale identității de grup. Atunci când se stabilesc caracteristicile protejate care urmează a fi incluse într-o lege privind infracțiunile motivate de ură este necesară identificarea acelor caracteristici care funcționează ca *repere ale identității de grup*. De exemplu, culoarea albastră a ochilor poate fi descrisă ca fiind o caracteristică imuabilă, însă persoanele cu ochi de culoare albastră nu se identifică în mod obișnuit ca făcând împreună parte dintr-un grup al persoanelor cu ochi albaştri, iar ceilalți nu îi percep ca fiind un grup coeziv. În plus, culoarea ochilor nu reprezintă un reper tipic al identității de grup.

Invers, există câteva caracteristici care pot fi schimbate și totuși sunt fundamentale pentru personalitate. De exemplu, chiar dacă este posibilă schimbarea religiei, religia este amplu recunoscută ca fiind un reper al identității de grup, iar nimeni nu ar trebui să fie forțat să renunțe la religia sa sau să o ascundă.

2.1.2. *Contextul social și istoric*

Procesul de stabilire a caracteristicilor care să fie incluse în lege necesită înțelegerea problemelor sociale curente, precum și a eventualelor situații de oprire și discriminare de-a lungul istoriei. Caracteristicile care au stat la baza atacurilor din trecut ar trebui incluse, precum și cele care stau la baza incidentelor din prezent. Ca să revenim la exemplul anterior, persoanele cu ochii albaştri nu au suferit situații de subjugare nici în trecut și nici în prezent.

Deoarece dreptul penal încearcă să soluționeze problemele sociale, legislatura care examinează adoptarea unei legi privind infracțiunile motivate de ură trebuie să înțeleagă esența acestor probleme.

Acesta este contextul în care dialogul și consultările sunt deosebit de utile procesului legislativ. În vreme ce este probabil că legiuitorii și autorii de politici să provină din rândul comunităților majoritare, aspectele legate de discriminări și victimizări actuale și din trecut pot fi reprezentate eficient de către organizațiile neguvernamentale, avocații poporului, precum și grupurile care reprezintă comunitățile minoritare.

Caracteristicile care ar trebui să fie incluse sunt cele care implică falii sociale – scindări care se regăsesc adânc în istoria socială a unei culturi.

Sursa: Frederick M. Lawrence, „Aplicarea fără prejudecăți a legilor privind infracțiunile motivate de prejudecăți: evaluarea criticii privind aplicarea disproporționată”, *Journal of Law & Contemporary Problems*, Vol. 66, 2003, p. 49.

2.1.3. Aspecte legate de implementare

Legea ar trebui să fie elaborată cu înțelegerea implicațiilor practice pe care caracteristicile alese le vor avea pentru organele de cercetare și pentru procurori. Incluziunea anumitor caracteristici crește sau scade șansele ca legea să fie aplicată în mod concret? Dacă o lege prevede o caracteristică care nu este vizibilă, cum ar fi „descendența” sau „starea civilă” pot exista probleme în legătură cu dovedirea acesteia. Este mai dificil să dovedești că un infractor și-a ales victima în baza unei caracteristici protejate dacă acea caracteristică este una ascunsă. Ar trebui luat în considerare modul în care procurorul poate dovedi că infractorul cunoștea caracteristica respectivă; chestiunile legate de dovezi sunt discutate mai detaliat la „Întrebarea de principiu numărul cinci: Ce probe sunt necesare și ce mobil este necesar?” Consultarea cu organele de aplicare a legii înainte de adoptarea legislației este utilă pentru a ne asigura că aceste chestiuni au fost examinate în mod temeinic și va facilita procesul de implementare.

2.2 Caracteristici excluse

Faptul că o anumită caracteristică nu a fost inclusă într-o lege privind infracțiunile motivate de ură nu înseamnă că nu există sancțiuni penale. În majoritatea sistemelor de drept, atacurile asupra polițiștilor sau a militarilor constituie infracțiuni grave. Totuși ele pur și simplu nu intră în sfera conceptului de infracțiune motivată de ură. În mod similar, agresiunea sexuală săvârșită asupra unui copil este pedepsită mai sever decât agresiunea sexuală săvârșită asupra unui adult. Acest lucru nu înseamnă că în primul caz ar trebui să considerăm că avem de-a face cu o infracțiune motivată de ură.

Deciziile cu privire la caracteristicile ce urmează a fi incluse vor avea un impact asupra modului în care este aplicată legea și asupra tipului de infracțiuni care sunt clasificate ca fiind infracțiuni motivate de ură. Dacă o lege privind infracțiunile motivate de ură protejează o listă lungă de caracteristici, va fi o lege foarte amplă și se va aplica unei game largi de situații și infracțiuni. Există riscul ca ea să devină prea generală pentru a putea fi pusă în aplicare în mod eficient. Și invers, dacă o lege privind infracțiunile motivate de ură protejează relativ puține caracteristici, ea riscă să excludă grupuri care sunt în mod frecvent victime ale infracțiunilor motivate de ură. Așadar, legiuitorul trebuie să găsească un echilibru între caracterul cuprinzător al legii și amploarea sa exagerată care nu permite punerea eficientă în aplicare.

2.3 Caracteristicile protejate în mod obișnuit

În regiunea OSCE, „rasa”, naționalitatea și etnia sunt cel mai frecvent protejate caracteristici, urmate de religie. Aceste caracteristici au fost cele recunoscute în perioada timpurie a legiferării în domeniul infracțiunilor motivate de ură.

Mai mult, unele grupuri religioase pot fi descrise și din punct de vedere al „rasei”, iar o persoană poate deveni victimă în baza mai multor caracteristici protejate. În fapt, este posibil ca infractorul să nu facă deosebirea între „rasa” și religia victimei sale.

Anumite situații din decursul istoriei au dus la stabilirea unor priorități diferite în legislația internă a Statelor. Astfel, istoria americană fiind marcată de sclavie și de opresiunea față de afro-americani, termenul de „rasă”, în sensul său tradițional, a constituit o preocupare centrală pentru legiuitorii care au elaborat legile privind infracțiunile motivate de ură în Statele Unite în anii '80. În Europa, românii au făcut obiectul expulzărilor forțate și al pogroamelor, iar recent atacurile asupra musulmanilor și a imigranților au sporit. Aceste caracteristici protejate în mod obișnuit constituie punctul central al legislației privind infracțiunile motivate de ură.

Exemple de caracteristici protejate de obicei – Azerbaidjan și Ungaria

Potrivit articolului 61.1.6 din Codul penal al **Azerbaidjanului**, printre circumstanțele agravante se numără și săvârșirea unei infracțiuni „...pe motive de ură sau fanatism **național, rasial sau religios** ...”

Potrivit secțiunii 174/B din Codul penal al **Ungariei**, cel care „... atacă pe altul deoarece acesta face parte, sau se crede că face parte, dintr-un **grup de o anumită naționalitate, etnie, rasă sau religie** ... se face vinovat de infracțiune gravă și va fi pedepsit cu închisoarea de până la cinci ani.”

Deși caracteristici precum „rasa”, culoarea, etnia și naționalitatea sunt aproape universal protejate de legile privind infracțiunile motivate de ură, acești termeni nu au definiții universal valabile. Sunt folosiți un număr de termeni obișnuiți dar cu potențial de a crea confuzii, uneori având înțelesuri care se suprapun. Dat fiind că interpretarea acestor termeni variază atât de la un sistem de drept la altul cât și în interiorul unui singur sistem de drept, discuția care urmează subliniază chestiuni importante pe care legiuitorul ar trebui să le aibă în vedere.

2.3.1. *Rasa*

În ciuda frecvenței cu care este utilizat acest termen în cuprinsul legilor privind infracțiunile motivate de ură, „rasa” este o construcție socială care nu își are baza într-un concept științific.¹⁹ Acest aspect a fost relevat încă din 1950 în Declarația UNESCO cu privire la Rasă, care a fost întocmită în urma întâlnirilor cu biologi, antropologi și alți oameni de știință din alte discipline. Declarația preciza că „ar fi mai bine, atunci când se vorbește despre rasele umane, să se renunțe complet la termenul „rasă” și să se vorbească despre grupuri etnice.” În Declarația sa privind Rasa, Uniunea Internațională pentru Științele Antropologice și Etnologice a propus actualizarea Declarației UNESCO și a reiterat faptul că „rasele pure în sensul unor populații omogene din punct de vedere genetic nu există în cadrul speciei umane, și nu există dovezi care să indice faptul că ar fi existat vreodată în istoria familiei umane.”²⁰ Termenul „rasă”, datorită neclarității sale, poate cauza probleme de interpretare pentru instanțe și organele de aplicare a legii. De aceea, la elaborarea legislației este de preferat folosirea unor termeni alternativi cum ar fi „obârșia” sau „naționalitatea” sau „etnia.”

Deși multe organizații internaționale, precum și unele State, evită acum să folosească termenul „rasă”, folosirea cuvintelor conexe cum ar fi „rasism” și „discriminare rasială” continuă. După cum a observat Agenția Uniunii Europene pentru Drepturile Fundamentale, „nu există încă nici un termen care să poată cuprinde în mod eficient discriminarea etnică în modul în care termenul de „rasism” continuă să cuprindă o gamă de ideologii și practici discriminatorii.”²¹ Folosirea termenului „rasial” în cadrul Convenției ONU pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială (CERD) include în mod explicit „rasa”, culoarea, descendența, și naționalitatea sau etnia. Articolul 1 din Convenție prevede următoarele:

¹⁹ Cuvântul „rasă” este pus în ghilimele în prezentul Ghid pentru a se sublinia faptul că teoriile rasiale aflate la baza acestui termen nu sunt acceptate.

²⁰ Vezi pagina de Internet a IUAES, <<http://www.leidenuniv.nl/fsw/iaes/index.htm>>.

²¹ „Violența rasistă în 15 State membre UE”, Centrul European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei (EUMC), aprilie 2005, p. 31. Notă: EUMC este acum Agenția UE pentru Drepturile Fundamentale.

Termenul „discriminare rasială” înseamnă orice distincție, excludere, restricție, sau preferință bazată pe rasă, culoare, descendență, sau naționalitate sau etnie, care are ca scop sau efect anularea sau prejudicierea recunoașterii, realizării sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în viața politică, economică, socială, culturală sau în orice alt domeniu al vieții publice.

Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) a adoptat o definiție amplă a „rasismului,” ca fiind „convingerea că un motiv precum rasa, culoarea, limba, religia, cetățenia, naționalitatea sau originea etnică ar justifica disprețul față de o persoană sau un grup de persoane, sau noțiunea de superioritate a unei persoane sau a unui grup de persoane.”²²

Exemplu de caz: Procesul lui Jan P (Slovacia)

O interpretare limitată a termenului „rasă”

Jan P. a fost acuzat în legătură cu un atac ce a avut loc în 1996 asupra unui student de origine rromă. La proces, reprezentantul victimei a afirmat că acuzatul ar trebui condamnat potrivit prevederilor articolului 221(2) din Codul penal, în baza cărora se putea aplica un spor la pedeapsă pentru infracțiunile cu motivația rasistă. Instanța a decis că ura pe care acuzatul a recunoscut că o simțea față de victimă nu putea să aibă ca motiv „rasa” deoarece rromii și slovacii aparțineau aceleiași rase. La 1 iulie 1999, instanța districtului Banska Bystrica a menținut decizia potrivit căreia atacul nu putea să fi avut o motivație rasistă, adoptând același raționament ca instanța de fond. Instanța l-a condamnat pe Jan P. la o pedeapsă de doi ani închisoare cu suspendarea executării. Legislatura Republicii Slovacia a modificat apoi articolul 221(2) pentru a include „ura etnică”. ECRI a descris această completare drept o măsură „menită să asigure că atacurile împotriva rromilor vor fi considerate de către instanțe ca având motivație rasistă.”

Surse: „Instanța slovacă decide că este imposibilă săvârșirea unei infracțiuni cu motivație rasistă de către slovaci împotriva rromilor”, Centrul European pentru Drepturile Rromilor; „Al treilea raport cu privire la Slovacia” alin. 11, ECRI, 27 ianuarie 2004.

²² ECRI – Recomandarea Generală de Politici nr. 7, <www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ecri/3-general_themes/1-policy_recommendations/Recommendation_N7>. Alineatul 35 din Raportul Explicativ prevede că ECRI respinge teoriile bazate pe existența unor „rase” diferite, termenul „rasă” fiind utilizat în textul Recomandării numai „cu scopul de a se asigura că persoanele care sunt de obicei și în mod eronat percepute ca aparținând unei „alte rase” nu sunt excluse ca beneficiari ai protecției acordate prin legislație.”

2.3.2. Naționalitatea /Originea etnică/Etnia

„Naționalitatea”, „originea etnică” sau „etnia” sunt concepte al căror înțeles depinde de context și zonă geografică. Deseori, înțelesurile lor se suprapun.

O definiție descrie „grupul etnic” ca fiind „o colectivitate cu o populație mai mare care are strămoși comuni, fie aceștia reali sau presupuși, sau amintiri privind un trecut comun, și un accent cultural asupra unuia sau mai multor elemente simbolice care definesc identitatea grupului.”²³ „Naționalitate” poate fi folosită uneori și cu sensul de „cetățenie” (vezi „Cetățenia”, mai jos), însă ea poate însemna și apartenența culturală la un grup, care poate fi legat de un alt stat decât cel al cărui cetățean este persoana, sau de nici un stat. Națiunile Unite și Consiliul Europei recomandă ca asemenea definiții să fie stabilite în contextul național adecvat.

2.3.3. Cetățenia

Cetățenia nu este identică cu naționalitatea sau etnia. Termenul „cetățenie” are un înțeles diferit. Convenția Europeană privind Cetățenia, la articolul 2(a), prevede că „cetățenie” înseamnă „legătura juridică dintre o persoană și un stat și nu indică originea etnică a persoanei respective.” Cetățenia implică existența unui statut legal conferit de acel stat. Deși „cetățenia” este uneori confundată cu „naționalitatea,” primul termen ar trebui folosit pentru a denumi relația juridică dintre un stat și o persoană, în vreme ce ultimul ar trebui folosit pentru a denota originea etnică sau culturală a unei persoane.

2.3.4. Religia

O lege privind infracțiunile motivate de ură care cuprinde religia printre caracteristicile protejate trebuie să protejeze membrii tuturor religiilor și de asemenea pe cei care nu au nici o religie. De fapt, unele legi privind infracțiunile motivate de ură specifică faptul că „religia” include și lipsa credinței religioase. Astfel, atei sau necredincioșii sunt și ei protejați. În Belgia, de exemplu, termenul „religie” se referă la convingerile religioase sau filozofice legate de existența sau inexistența unui zeu.²⁴ În Malta, secțiunea 222A din Codul penal prevede sporuri de pedeapsă pentru infracțiunile săvârșite împotriva grupurilor rasiale sau religioase și prevede că „grup religios înseamnă un grup de persoane definit prin referirea la credința religioasă sau la lipsa unei credințe religioase.” Articolul

²³ “Ethnic statistics and data protection in the Council of Europe Countries”, ECRI 2007, p. 27, <www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ecri/Ethnic%20statistics%20and%20data%20protection.pdf>.

²⁴ “RAXEN Focal Point for Belgium, National Analytical Study on Racist Violence and Crime”, EUMC 2003, p. 20, <<http://fra.europa.eu/fra/material/pub/RAXEN/4/RV/CS-RV-NR-BE.pdf>>.

192(2) din Codul penal al Republicii Cehie cuprinde o referire la „credință sau lipsa credinței.”

2.4. Caracteristici protejate în mod frecvent

Sexul, vârsta, handicapul psihic sau fizic, și orientarea sexuală sunt caracteristici protejate în mod frecvent. Unsprezece dintre Statele participante la OSCE au legi privind infracțiunile motivate de ură care cuprind prevederi referitoare la orientarea sexuală, șapte State au prevăzut și handicapul, iar șase au prevăzut și sexul.

Exemple de caracteristici protejate în mod frecvent – Canada și Franța

Secțiunea 718.2 din Codul penal al **Canadei** prevede că „existența probelor privind faptul că infracțiunea a fost motivată de prejudecată sau ură bazată pe **rasă, naționalitate sau etnie, limbă, culoare, religie, sex, vârstă, handicap psihic sau fizic, orientare sexuală, sau orice alt factor similar ...** vor fi considerate ca fiind circumstanțe agravante.”

Art. 132-77 din Codul penal al **Franței** prevede ca circumstanțe agravante prejudicierea „onoarei sau reputației victimei, sau a unui grup de persoane din care face parte victima, pe motivul **identității sexuale** reale sau presupuse.”

Termenii din această categorie sunt mai ușor de definit decât „rasa” și termenii analogi discutați mai sus. În multe țări, acești termeni există deja fie în documentele constituționale, fie în alte prevederi anti-discriminare. Atunci când termenii sunt lipsiți de echivoc sau au fost deja interpretați de către instanțe, nu pare a fi necesară definirea caracteristicii din nou în textul legii privind infracțiunile motivate de ură. Legislația poate, firește, să facă trimiteri la termenii și definițiile prevăzute în alte legi. Totuși, unele legi privind infracțiunile motivate de ură oferă definiții explicite. De exemplu, în statul Delaware, SUA, legislația privind infracțiunile motivate de ură definește „orientarea sexuală” ca fiind heterosexualitatea, bisexualitatea, sau homosexualitatea.²⁵ În Marea Britanie, Secțiunea 146 din Legea din 2003 privind Justiția Penală definește „handicapul” ca fiind „orice formă de deteriorare a funcțiilor psihice sau fizice.”

²⁵ 11 Del. Code § 1304(a)(2).

2.5. Caracteristici rareori protejate

Printre caracteristicile mai puțin frecvent protejate se numără starea civilă, descendența, starea financiară, clasa, proprietatea, poziția socială, apartenența politică sau ideologia, și stagiul militar. Exemplele furnizate în prezenta secțiune ilustrează cât de diferite pot fi legile privind infracțiunile motivate de ură. Unele, deși nu toate, dintre aceste concepte sunt extrase din legile generale anti-discriminare, cum este cazul articolului 21 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și al articolului 14 din Convenția Europeană cu privire la Drepturile Omului și Libertățile Fundamentale.

Exemple de caracteristici mai puțin frecvent protejate – Croația, Rusia, Spania, și Districtul Columbia (SUA)

Art. 89, alin. 36 din Codul penal al **Croației** prevede că „infracțiune motivată de ură înseamnă orice faptă penală prevăzută de prezenta lege, atunci când a fost săvârșită din ură împotriva unei persoane pe motive de rasă, culoarea pielii, sex, orientare sexuală, limbă, religie, convingeri politice sau de altă natură, naționalitate sau origine socială, **proprietate, descendență, educație, poziție socială**, vârstă, stare de sănătate, sau alte caracteristici.”

Art. 63 din Codul penal al **Rusiei** definește circumstanțele agravante ca fiind infracțiuni motivate de „ură sau animozitate cu tentă **politică, ideologică**, rasială, etnică sau religioasă, sau de ură sau animozitate față de **orice grup social**.”

Art. 22.4 din Codul penal al **Spaniei** definește circumstanțele agravante ca fiind situații în care o infracțiune este comisă din motive rasiste, antisemitice, sau alte motive discriminante legate de **ideologia**, religia sau convingerile victimei sau de apartenența victimei la un grup etnic, sau de rasa, naționalitatea, sexul sau orientarea sexuală a acesteia sau de faptul că victima suferă de o boală sau un handicap.

Secțiunea 22-3701 din Codul **Districtului Columbia** definește „infracțiunile motivate de prejudecăți” ca fiind fapte care demonstrează prejudecata acuzatului pe motive de rasă, culoare, religie, naționalitate, sex, vârstă, stare civilă, **aspect fizic**, orientare sexuală, **răspundere** familială, handicap fizic, **studii (forma de învățământ absolvită)**, sau **apartenență politică** reală sau percepută a victimei.

2.6. Comentariu

Este recomandabilă folosirea unei combinații de termeni cum ar fi „rasa”, „etnia”, „naționalitatea”, și „cetățenia” pentru a asigura o acoperire cât mai amplă. În ceea ce privește eventuala selectare a unor caracteristici suplimentare,

legislativul trebuie să decidă în mod independent ce anume să mai includă în legea privind infracțiunile motivate de ură.

Deși nu există criterii universale, printre factorii care ar trebui avuți în vedere se numără următorii:

- condițiile istorice;
- problemele sociale contemporane; și
- incidența anumitor tipuri de infracțiuni.

În plus, legislatura ar trebui să evalueze implicațiile practice ale includerii sau excluderii anumitor caracteristici. De exemplu, unele dintre „caracteristicile rareori protejate” nu ar îndeplini criteriile referitoare la discriminarea de-a lungul istoriei. Altele ar putea crea probleme la implementare. De exemplu, legea privind infracțiunile motivate de ură din Districtul Columbia, citată la secțiunea 2.5, cuprinde *studiile* printre caracteristicile protejate. Ar fi dificil pentru organele de cercetare să dovedească faptul că o infracțiune a fost săvârșită cu un asemenea mobil, dat fiind că studiile nu sunt o caracteristică evidentă decât dacă făptuitorul o cunoaște pe victimă. În plus, în general, studiile nu constituie un reper al identității de grup și nu au existat situații frecvente de discriminare de-a lungul istoriei în această privință.

O listă prea lungă sau prea imprecisă poate submina conceptul de infracțiune motivată de ură și poate crea posibilitatea săvârșirii de abuzuri sau erori. Includerea categoriilor referitoare la situația financiară sau la clasă ar putea transforma infracțiunile economice în infracțiuni motivate de ură. Mai mult, din punctul de vedere al aplicării legii, ar putea fi imposibil să se facă diferența între acestea. Dacă pentru un jaf făptuitorul a ales o persoană bogată, este oare vorba despre o infracțiune motivată de ură având caracteristicile protejate referitoare la „proprietate” sau „poziție socială”? Este această faptă bazată pe „ură” sau doar pe lăcomie?

Unele categorii creează confuzii. De exemplu, dacă un termen de genul „grup social” este folosit fără a se furniza o definiție clară, există riscul ca legea să nu își poată atinge scopul. Dacă o lege cuprinde caracteristici care nu sunt imuabile sau esențiale pentru personalitate și împărtășite de persoane care au fost discriminate ca grup, ea poate fi discreditată ca lege privind infracțiunile motivate de ură. De asemenea, ea poate să nu reușească să asigure protecție pentru grupurile care sunt cu adevărat victimizate. Persoanele protejate de termenul „grup social” ar putea să fie chiar polițiști sau politicieni, aceștia nefiind în mod tipic percepuți ca fiind un grup oprimat și sau având în comun legături de identitate. În fapt, dacă o lege include caracteristici protejate care sunt prea depărtate de conceptul fundamental de infracțiune motivată de ură, există riscul ca ea să nu mai fie percepută ca fiind o lege privind infracțiunile motivate de ură.

De asemenea, conceptul certitudinii juridice reclamă ca o persoană să poată să prevadă în mod rezonabil consecințele penale ale faptelor sale. Conceptul certitudinii juridice se reflectă atât în legile naționale din regiunea OSCE cât și în instrumentele regionale și internaționale referitoare la drepturile omului. O lege care impune pedepse mai mari însă nu precizează clar circumstanțele în care urmează a fi aplicate aceste pedepse nu va reuși să își îndeplinească rolul.

Unele State, cum ar fi Canada și Croația, au ales să prevadă liste deschise. Cu alte cuvinte, ele lasă deschisă posibilitatea ca legea să se aplice și infracțiunilor bazate pe alte caracteristici decât cele precizate în lege. În Croația, acest lucru este realizat prin includerea expresiei „sau alte caracteristici” în textul legii. Deși această abordare prezintă avantajul că permite dezvoltarea legii de-a lungul timpului, există și probleme. În primul rând, o decizie legislativă referitoare la selectarea caracteristicilor care sunt importante și trebuie incluse și la selectarea grupurilor deosebit de vulnerabile este în mod esențial o decizie valorică. Listele deschise nu permit legislativului să decidă când să mărească numărul categoriilor de infracțiuni care constituie infracțiuni motivate de ură. În al doilea rând, listele deschise pot pune probleme din același motiv ca legile imprecise: ele pot eșua în ceea ce privește siguranța juridică și pot fi dificil de implementat într-un mod care să reflecte realitatea socială a infracțiunilor motivate de ură.

3. ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL TREI: DEFINIREA MOBILULUI – OSTILITATE SAU SELECȚIE PRIN DISCRIMINARE?

Potrivit concepției generale despre infracțiunile motivate de ură, infractorul acționează din ură sau ostilitate pentru o anumită caracteristică a victimei, cum ar fi culoarea pielii sau etnia sau naționalitatea sau religia acesteia. Uneori infractorul își alege ca țintă bunuri asociate cu persoanele care au în comun acea caracteristică, cum ar fi un lăcaș de cult. Totuși aceasta nu este o cerință pentru toate legile privind infracțiunile motivate de ură. Unele legi privind infracțiunile motivate de ură cer numai ca infractorul să își fi ales în mod intenționat victima în baza unei caracteristici protejate a acesteia. În cuprinsul prezentului Ghid, aceste două forme diferite de legislație privind infracțiunile motivate de ură sunt denumite „modelul ostilității” și „modelul selecției prin discriminare”.

După cum este cazul și cu alte opțiuni din cadrul elaborării unei legi privind infracțiunile motivate de ură, cuvintele folosite în lege pot avea o importanță însemnată pentru încadrarea infracțiunilor ca fiind infracțiuni motivate de ură. Este posibil ca multe State să își fi elaborat legislația fără a alege în mod deliberat vreunul dintre aceste modele. Este important de asemenea să ținem cont de impactul pe care modelul ales îl poate avea asupra resurselor disponibile organelor de cercetare și de urmărire penală. De aceea, comentariul subliniază specificul limbajului care face ca legea să fie construită fie pe modelul ostilității, fie pe modelul selecției prin discriminare.

3.1. Modelul bazat pe ostilitate

Potrivit modelului bazat pe ostilitate, infractorul trebuie să fi săvârșit infracțiunea datorită ostilității sau urii pe motivul uneia dintre caracteristicile protejate. Unele State participante la OSCE au legi care necesită în mod explicit existența urii, a ostilității sau a dușmăniei.²⁶ Aceste legi cer dovedirea faptului că infractorul a acționat din ostilitate față de victimă.

În Marea Britanie, de exemplu, Secțiunea 28 din Legea din 1998 privind Criminalitatea și Tulburarea Ordinii Publice necesită ca făptuitorul fie să „dea dovadă de” sau să aibă ca „motivație” ostilitatea, însă legea nu prevede nici o definiție pentru termenul „ostilitate”. Un studiu întocmit în 2002 a stabilit că practicienii din toate sectoarele sistemului justiției penale doreau mai multe îndrumări asupra stării mintale cerute pentru ca o infracțiune să fie motivată de ostilitate pe motive de „rasă.”²⁷

O lege care necesită dovedirea mobilului rasist sau ostil al unui făptuitor poate fi conformă cu ideea generală asupra naturii unei infracțiuni motivate de ură, însă prezintă și obstacole pentru implementare. A stabili dacă o persoană are sau nu sentimentul de „ură” este o chestiune subiectivă, care poate fi dificil de dovedit în instanță. Dificultatea este sporită de faptul că aproape nici o altă infracțiune nu necesită existența dovezii mobilului ca element al infracțiunii.

Exemple de legi pe „Modelul bazat pe ostilitate” – Belgia, Canada și Ucraina

Articolul 377bis din Codul penal al **Belgiei** prevede o pedeapsă sporită dacă unul dintre mobilurile infracțiunii este „**ura, disprețul sau ostilitatea**” față de o persoană în baza unei caracteristici protejate.

Secțiunea 718.2(a) din Codul penal al **Canadei** prevede că instanța care aplică o pedeapsă trebuie să ia în considerare anumite principii, printre care se numără și următorul: (i) eventualele probe cu privire la faptul că infracțiunea a fost motivată de „**părtinire, prejudecată sau ură**”, în baza unei caracteristici protejate.

²⁶ Vezi de ex., Art. 63 din Codul penal al Federației Ruse; Art. 62 din Codul penal din Tadjikistan; Art. 58(1)(f) din Codul penal din Turkmenistan; Art. 67 din Codul penal al Ucrainei; Art 63 din Codul penal al Armeniei; Art. 61 din Codul penal al Azerbaidjanului.

²⁷ Elizabeth Burney & Gerry Rose, „Infracțiunile rasiste – cum funcționează legea?”, Studiu al Ministerului de Interne al Marii Britanii 244, 2002, la p. xvii, Pagina de internet a Ministerului de Interne al Marii Britanii, <<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/hors2002.html>>.

Articolul 67(3) din Codul penal al **Ucrainei** prevede că, dacă infracțiunea a fost „**bazată pe dușmănie sau ostilitate pe motive de rasă, naționalitate sau religie**”, acestea vor constitui circumstanțe agravante ce trebuie avute în vedere la stabilirea pedepsei.

3.2. Modelul bazat pe selecția prin discriminare

Potrivit modelului selecției prin discriminare, infractorul își alege cu intenție victima datorită unei caracteristici protejate, însă nu este necesar ca acesta să simtă ură sau ostilitate concretă pentru ca infracțiunea să fie dovedită. Infractorul care atacă pe un imigrant, considerând că este mai puțin probabil ca acesta să sesizeze poliția, ar intra în categoria selecției prin discriminare. O altă formă de selecție prin discriminare ar fi reprezentată de infractorul care atacă un bărbat homosexual deoarece bătăile aplicate homosexualilor sunt obișnuite în anturajul său și îi vor conferi un anumit statut și va fi acceptat de prietenii săi.

Multe State nu menționează deloc ura sau ostilitatea în legile lor privind infracțiunile motivate de ură. În schimb, legea cere ca infractorul să fi acționat „datorită” sau „pe motivul” caracteristicii protejate a victimei. Cu alte cuvinte, legea reclamă existența unei legături cauzale între caracteristică și fapta infractorului, însă nu se specifică în mod precis ce emoție anume trebuie să fi trăit acesta.

Exemple de legi care nu specifică ostilitatea – Bulgaria, Danemarca și Franța

Articolul 162(2) din Codul penal al **Bulgariei** pedepsește pe cei care folosesc violența față de alte persoane sau produc pagube bunurilor altora **datorită** cetățeniei, rasei, religiei, sau convingerilor politice, cu închisoarea de până la trei ani.

Secțiunea 81(vi) din Codul penal din **Danemarca** asigură baza pentru sporirea pedepsei dacă se dovedește „... că infracțiunea **își are originea în** originea etnică, religia, orientarea sexuală sau alte asemenea caracteristici ale victimei.”

Art. 132-76(1) din Codul penal al **Franței** prevede că pedepsele aplicate pentru o infracțiune gravă sau pentru un delict pot fi sporite atunci când infracțiunea este săvârșită **datorită** apartenenței sau neapartenței reale sau presupuse a victimei la o anumită etnie, naționalitate, rasă sau religie.

3.3. Comentariu

Diferența dintre aceste două modele este importantă. O lege bazată pe modelul selecției prin discriminare este mai amplă deoarece ea se aplică și infractorilor

care nu simțeau ostilitate față de victime, ci le-au ales în baza prejudecăților sau stereotipurilor referitoare la vulnerabilitățile acestora. Din mai multe motive, o lege bazată pe modelul selecției prin discriminare este mai ușor de pus în practică și poate reuși mai bine să ofere o soluție pentru genul de prejudicii pe care legile privind infracțiunile motivate de ură sunt menite să le prevină.

În primul rând, legea bazată pe modelul selecției prin discriminare nu necesită ca existența sentimentului de ură să fie dovedită ca element al infracțiunii. Atunci când o lege privind infracțiunile motivate de ură reclamă existența „ostilității,” ea impune organelor de aplicare a legii să facă o evaluare a stării de spirit a infractorului – un exercițiu care se poate dovedi a fi dificil și pentru care majoritatea organelor de aplicare a legii nu sunt instruite.

Exemplu de caz: Poporul vs. John Fox și alții (Statele Unite)

Nu este necesară existența sentimentului de ură?

Infractorii au ales să jefuiască un bărbat homosexual deoarece au considerat că acesta nu va opune rezistență și va ezita să meargă la poliție. Victima, Michael Sandy, a fugit în timpul tentativei de jaf. Infractorii l-au urmărit, iar Michael Sandy a trecut în fugă o autostradă, unde a fost lovit de o mașină și a murit. La proces, acuzații au pretins că nu pot fi judecați pentru o infracțiune motivată de ură deoarece nu existau probe cu privire la eventuale sentimente de ostilitate față de homosexuali. Instanța a respins acest argument. Instanța a interpretat legea ca necesitând nimic mai mult decât „alegerea intenționată a victimei în baza unui anumit atribut.”

Sursa: 844 N.Y.S.2d 627 (N.Y. Sup. 2007).

În al doilea rând, impactul asupra victimei și asupra membrilor comunități victimei este de obicei același, indiferent dacă infractorul a acționat din ură sau cu altă motivație emoțională. Victima care este aleasă deoarece infractorul presupune că o anumită caracteristică protejată a acesteia o face deosebit de vulnerabilă la infracțiuni va suferi probabil aceeași traumă ca o victimă care a fost aleasă deoarece infractorul chiar ura caracteristica respectivă. Din perspectiva victimei, ceea ce contează este faptul că a fost aleasă datorită unui aspect imuabil sau fundamental al identității sale.

Atunci când o lege existentă cere ca infractorul să fi simțit „ură” sau „ostilitate,” ar fi utilă furnizarea de îndrumări și instruire pentru organele de aplicare a legii și pentru instanțe, în legătură cu genul de probe care sunt necesare și suficiente pentru a se dovedi existența acestor emoții.

4. ÎNTREBARE DE PRINCIPIU NUMĂRUL PATRU: CHESTIUNI LEGATE DE ASOCIERE, AFILIERE, ȘI (ERORI DE) PERCEPȚIE

Unele infracțiuni sunt săvârșite asupra unor persoane datorită legăturii pe care acestea o au cu un anumit grup. Această legătură poate fi reprezentată de apartenența la grupul respectiv sau asocierea cu acesta. De asemenea, poate fi vorba despre o afiliere cu un membru al unui anumit grup, cum ar fi o relație personală, prietenie sau căsătorie. Instrumentele internaționale și regionale protejează dreptul la libertatea de asociere și dreptul la respectul pentru viața privată.

4.1. Asocierea și afilierea

Unele victime ale infracțiunilor motivate de ură sunt alese nu datorită faptului că ele însele au în comun o anumită caracteristică protejată, ci datorită asocierii lor cu alte persoane care au acea caracteristică. Exemplele sunt numeroase. Legea privind infracțiunile motivate de ură din Belgia a fost aplicată pentru prima dată împotriva lui Hans van Themsche, care a folosit o pușcă de vânătoare pentru a împușca: o femeie de naționalitate turcă care purta un batic; pe Ouelamata Niangadou, o femeie de origine africană; precum și pe copilul pe care aceasta îl avea în îngrijire. Fetița, Luna Drowart, avea aceeași etnie cu van Themsche însă a fost împușcată datorită identității persoanei care avea grijă de ea.²⁸

Statele Unite au un tipar bine documentat de infracțiuni săvârșite asupra cuplurilor și familiilor interrasiale. În mod similar, un studiu efectuat în Finlanda a constatat că o cincime din cazurile referitoare la infracțiunile motivate de ură au implicat victime care erau de etnie finlandeză și se aflau „în compania unei persoane de origine străină” sau care aveau „un soț de origine străină.”²⁹

4.2. Erorile de percepție

Este posibil de asemenea ca un infractor să își aleagă victima deoarece a crezut în mod eronat că aceasta aparținea unui anumit grup. De exemplu, în Republica Cehă, un bărbat turc care a fost confundat cu un rrom a fost atacat și ucis de

²⁸ ‘Două persoane ucise în Belgia „crimă rasistă”’ Pagina de internet BBC News 11 mai 2006, <<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4763655.stm>>; „Bărbat belgian condamnat la închisoare pe viață pentru un atac rasist”, Pagina de internet a International Herald Tribune, 11 octombrie 2007, <<http://www.ihl.com/articles/2007/10/11/america/belgium.php>>.

²⁹ „Fișă de Raport privind Infracțiunile Motivate de Ură”, organizația Human Rights First, 2007, la n. 87, <<http://www.humanrightsfirst.org/discrimination/hate-crime/index.asp>>.

către *skinheads*.³⁰ În Germania, Marinus Schoberl, un băiat de 16 ani, a fost torturat și ucis de către atacatori care credeau că este evreu. Cadavrul său a fost găsit îngropat într-o groapă de gunoi patru luni mai târziu.³¹ În Statele Unite, în urma atacurilor teroriste de la 11 septembrie 2001, un val de infracțiuni „ricoșeu” au fost săvârșite împotriva musulmanilor. Printre victime se aflau și membri ai comunităților Sikh, hindusă, și latino-americană deoarece infractorii au crezut că aceștia erau musulmani.³² Cazuri similare de confuzie de identitate au avut loc și la Londra după atacurile cu bombă de la 7 iulie 2005.³³

4.3. Comentariu

Legile privind infracțiunile motivate de ură și sistemele de monitorizare aferente care necesită ca victima să aparțină în mod real grupului protejat nu vor include aceste categorii de infracțiuni. În Finlanda, de exemplu, poliția trebuie să înregistreze ca „infracțiuni rasiste” orice infracțiuni săvârșite împotriva unei persoane care „sunt diferite de infractor prin rasă, culoarea pielii, cetățenie sau etnie.”³⁴ Colegiul Polițienesc din Finlanda a obiectat față de această directivă deoarece ea „excluce cazurile în care o persoană a devenit victima unei infracțiuni deoarece s-a presupus că aparținea unui grup minoritar, precum și incidentele care implică atacuri asupra persoanelor sau grupurilor pe motivul asocierii acestora sau sprijinului pe care acestea îl acordă minorităților.”³⁵

Exemple de legislație privind asocierea, afilierea și (erorile de) percepție – Marea Britanie, Franța și Ungaria

Secțiunea 28 din Legea din 1998 privind Criminalitatea și Tulburarea Liniștii Publice din **Marea Britanie** prevede că o infracțiune are ca circumstanță agravantă rasismul dacă infractorul dă dovadă de ostilitate față de victimă în

³⁰ „Declarația de presă a ERRC asupra evenimentelor din Marea Britanie”, Pagina de internet a Centrului European pentru drepturile romilor, 22 octombrie 1997, <www.errc.org/cikk.php?cikk=140>.

³¹ Liz Fekete, „Tânăr ucis pentru că s-a crezut că era evreu”, *IRR News*, Institutul pentru Relațiile Rasiale, 1 februarie 2003.

³² Vezi „Nu noi suntem dușmanul: infracțiuni motivate de ură săvârșite împotriva arabilor, musulmanilor, precum și celor percepuți ca fiind arabi sau musulmani după atacurile de la 11 septembrie”, organizația Human Rights Watch, noiembrie 2002, p. 33, <www.hrw.org/reports/2002/usahate/usa1102.pdf>.

³³ Fauja Singh, „Comunitatea daneză Sikh simte consecințele atacurilor cu bombă de la Londra,” *The Panthic Weekly*, 17 iulie 2005, <www.panthic.org/news/124/ARTICLE/1553/2005-07-17.html>.

³⁴ „Fișă de Raport privind infracțiunile motivate de ură”, organizația Human Rights First, 2007, p. 22 <<http://www.humanrightsfirst.org/discrimination/hate-crime/index.asp>>.

³⁵ Ibid.

baza apartenenței reale sau presupuse a acesteia la un grup rasial sau religios. **„Apartenența” include asocierea cu membrii acelui grup. „Presupusă” înseamnă presupusă de către infractor.**

Art. 132-76 din Codul penal al **Franței** prevede ca pedepsele aplicate să fie sporite atunci când infracțiunea a fost săvârșită deoarece victima „... **aparține sau s-a presupus că aparține** ...” unui [grup protejat].

Art. 174/B din Codul penal al **Ungariei** prevede că, cel care atacă o persoană pentru faptul că aceasta aparține unui grup protejat, **„fie că această apartenență este reală sau presupusă”** se face vinovat de infracțiune gravă.

Este ușor să se omită în legile privind infracțiunile motivate de ură includerea categoriei persoanelor afiliate sau asociate cu un grup care prezintă o anumită caracteristică. Așadar, legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să pedepsească și pe cei care atacă alte persoane în baza asocierii acestora cu membrii grupurilor protejate.

Din motive similare, „erorile de fapt” (adică atunci când infractorul s-a înșelat cu privire la identitatea victimei) cu privire la identitatea reală a victimei nu ar trebui să împiedice ca o infracțiune să fie considerată și pedepsită ca infracțiune motivată de ură. Majoritatea legilor privind infracțiunile motivate de ură sunt elaborate în funcție de mobilurile infractorului și nu în funcție de statutul real al victimei. Omisiunea de a include aceste categorii de victime diminuează valoarea unei legi privind infracțiunile motivate de ură și subminează punerea eficientă în aplicare a acesteia.

5. ÎNTREBAREA DE PRINCIPIU NUMĂRUL CINCI: CE PROBE SUNT NECESARE ȘI CE MOBIL ESTE NECESAR?

5.1. Ce probe sunt necesare pentru stabilirea mobilului?

Așa cum se petrece cu toate infracțiunile, încadrarea juridică a faptei de care trebuie acuzat un infractor depinde de probele disponibile. Încadrarea unei fapte ca reprezentând infracțiune motivată de ură depinde de împrejurarea dacă există probe suficiente pentru a dovedi existența mobilului bazat pe prejudecată. Natura infracțiunii, calitatea cercetării penale, precum și orice prevederi constituționale sau organice referitoare la elementele de probă vor afecta decizia finală. În cazul anumitor infracțiuni, însăși natura atacului arată că a fost motivat de prejudecată. De exemplu, vandalii care au devastat mormintele musulmane dintr-un cimitir militar din nordul Franței au lăsat în urmă *graffiti* cu conținut insultător la adresa

islamului și au agățat un cap de porc de una dintre pietrele funerare.³⁶ Deseori, suspectii de infracțiuni motivate de ură fac declarații, fie în decursul atacului, fie imediat după acesta, care le dezvăluie mobilul.

Exemplu de caz: Înjunghierea unei eleve (Rusia)
Atacatorii au avut timp suficient pentru a desena o svastică

La 25 martie 2006, Lilian Sissoko, în vârstă de nouă ani, a fost înjunghiată în gât și ureche de către doi bărbați la intrarea în clădirea în care locuia. Lilian, care are o descendență ruso-africană, a fost spitalizată și a supraviețuit atacului. Mama ei a declarat că atacatorii „au avut suficient timp pentru a desena o svastică și graffiti cu textul, „*Skinheads ... noi am fost.*” În mai 2006, membrii unei bande de neonaziști au fost arestați în legătură cu înjunghierea lui Sissoko și cu un număr de alte infracțiuni violente motivate de ură.

Sursa: Paul LeGendre, „Minoritățile sub asediu: Cazul din Sankt Petersburg”, Human Rights First, 26 iunie 2006, p. 6.

În alte cazuri, motivul bazat pe prejudecată este mai puțin vizibil și necesită cercetări mai amănunțite. Poliția trebuie să încerce să afle despre eventualele declarații sau mărturisiri făcute de infractor prietenilor și vecinilor săi, despre asocierea acestuia cu membri ai grupurilor *skinhead* sau neonaziste, și chiar despre preferințele acestuia în ceea ce privește revistele, cărțile, muzica, filmele, și paginile de Internet.

Unele State au legi privind infracțiunile motivate de ură care descriu tipul de probe care pot fi utilizate pentru stabilirea mobilului bazat pe prejudecăți și impun restricții de ordin temporal.

Prevederile referitoare la mijloacele de probă, incluse în legile privind infracțiunile motivate de ură din **Franța** și din **Marea Britanie**

Codul penal **francez** prevede ca circumstanță agravantă situația în care „infracțiunea este **precedată, însoțită sau urmată de scrierea sau pronunțarea de cuvinte, prezentarea de imagini sau obiecte, sau realizarea de acțiuni de orice natură care prejudiciază onoarea sau reputația victimei**, sau a unui grup de persoane din care face parte victima” pe motivul apartenenței sau neapartenței la o anumită etnie, naționalitate, rasă sau religie sau pe motivul identității sexuale reale sau presupuse. Articolele 132-76 și 132-77.

³⁶ “Un grup de vandali devastează morminte musulmane în nordul Franței”, pagina de internet a *International Herald Tribune* website, 6 aprilie 2008 <<http://www.ihf.com/articles/2008/04/06/europe/france.php>>.

Secțiunea 28 din Legea din 1998 privind Criminalitatea și Tulburarea Liniștii Publice din **Marea Britanie** prevede instrucțiuni în legătură cu materialul probator care poate determina concluzia că o infracțiune a fost săvârșită în circumstanțe agravante cu tentă rasistă sau religioasă: „**La momentul săvârșirii infracțiunii, sau imediat înainte sau după săvârșirea acesteia, făptuitorul manifestă ostilitate** față de victimă în baza apartenenței (sau apartenenței presupuse a acesteia la un grup rasial sau religios ...”

Exemplu de caz: Statul vs. Paul Taylor (Marea Britanie)

Arma crimei a fost folosită pentru scrijelirea unor svastici

În noaptea de 28 iulie 2005, Anthony Walker și vărul său, doi adolescenți de origine afro-caraibiană, au fost urmăriți printr-un parc din Merseyside, Anglia, de către doi bărbați. Unul dintre bărbați, Paul Taylor, a înfipt un piolet în capul lui Anthony, ucigându-l. La proces, vărul a depus mărturie referitor la faptul că cei doi bărbați îi batjocorisera cu injurii rasiste. Directorul unui bar aflat în apropiere a declarat că îl văzute mai devreme pe Taylor agitând un cuțit și spunând, „Cineva o să îl primească în noaptea asta.” Cercetările efectuate asupra barului au relevat faptul că niște svastici și porecla lui Taylor fuseseră scrijelite pe firma barului cu același piolet cu care fusese ucis Anthony. Instanța a reținut că atacul a avut motivație rasistă. Taylor a fost condamnat la 23 de ani închisoare iar complicele său, care a inițiat atacul și a furnizat arma crimei, a fost condamnat la 17 ani.

Surse: „Pedepse severe pentru crimă rasistă „otrăvită””, pagina de internet *Times*, 1 decembrie 2005; „Uciderea lui Walker: dosarul de urmărire penală”, BBC, 16 noiembrie 2006.

Exemplu de caz: Uciderea lui Tibor Berki (Cehia)

Este absolut necesar să fi fost pronunțate insulte rasiste pe parcursul atacului?

La 13 mai 1995, un bărbat rrom pe nume Tibor Berki a fost omorât în bătaie în propria locuință de către un grup de *skinheads* care au folosit o bătă de baseball. Atacatorii fuseseră auziți anterior spunând că aveau să „atace un țigan.” Instanța de fond a decis că nu exista un mobil rasist deoarece atacatorii nu au pronunțat insulte rasiste pe parcursul atacului concret. Judecătorul a precizat: „Pe tot parcursul atacului, [principalul autor] a fost tăcut, și nu a strigat insulte din care ar putea fi dedusă existența unui mobil rasist.” S-a inițiat apel, iar instanța de apel a decis că a existat un mobil rasist și a sporit pedeapsa autorului principal până la 13 ani.

Surse: „Al doilea raport periodic asupra Statelor-părți, de predat în 1996: Cehia”, CERD/C/289/Add.1 alin. 41-42; „Rromii din Cehia: străini în propria țară”, Human Rights Watch, 1 iunie 1996.

5.2. Mobilul mixt

Pe lângă problemele generale referitoare la dovedirea existenței mobilului, infracțiunile motivate de ură prezintă deseori și problema deosebită a mobilului mixt. Mobilul mixt înseamnă că este posibil ca infractorul să fi avut mai mult de un singur motiv pentru a săvârși fapta.

Deși concepția generală despre o infracțiune motivată de ură „tipică” cere ca infractorul să aibă ca motivație pur și simplu ura față de grupul din care face parte victima, uneori mobilurile care stau la baza săvârșirii infracțiunilor motivate de ură sunt mult mai complexe. Cercetările au relevat că infracțiunile motivate de ură au deseori motivații multiple. „Deseori, infractorii sunt influențați în egală sau mai mare măsură de factori legați de situația concretă (inclusiv normele sociale care identifică anumite grupuri ca fiind victime potrivite) decât de propriile atitudini față de grupul-țintă.”³⁷ Într-un studiu din 2004 privind infractorii rasiști din Manchester și din împrejurimile orașului, în Marea Britanie, cercetătorii au constatat că deși „rasismul era în mod cert una dintre motivațiile săvârșirii infracțiunii ... foarte rar acesta era singurul mobil, așa cum se petrece în versiunea clasică a violenței rasiste ca tip de infracțiune motivată de ură.”³⁸

Exemplu de caz: Uciderea lui Mohammad Parvaiz (Marea Britanie)

Insulte rasiste combinate cu alte mobiluri

În iulie 2006, Mohammad Parvaiz, un șofer de taxi originar din Pakistan, a fost scos din autoturismul său și apoi lovit cu pietre și bătut până a murit, de către șase adolescenți albi, care au strigat insulte rasiste pe parcursul atacului. Crima a fost plănuită ca răzbunare pentru un incident ce avusese loc cu câteva săptămâni în urmă, când Parvaiz îi condusese pe un grup de bărbați asiatici la locul unei dispute între două bande rivale. În decursul acestui conflict anterior, un scooter care aparținea unuia dintre autori a fost deteriorat. Procurorul, observând că în speță infracțiunea era „motivată în principal de răzbunare și răsplată,” i-a acuzat totuși pe cei șase bărbați de crimă agravată de rasism. Patru dintre ei au fost condamnați pentru crimă agravată de rasism iar ceilalți doi de tulburare a liniștii publice cu violență.

Surse: „Taximetristul ucis a fost victima „răzbunării”, pagina de internet a *BBC News*, 21 noiembrie 2006; „Bandă de adolescenți condamnată pentru crimă”, pagina de internet a Procuraturii Regale, 27 ianuarie 2007; „Bărbați închiși pentru uciderea unui taximetrist”, pagina de internet a *BBC News*, 20 februarie 2007.

³⁷ See Lu-in Wang, “The Complexities of Hate”, *Ohio State Law Journal*, Vol. 60, 1999, at p. 807.

³⁸ Larry Ray, David Smith, Liz Wastell, “Shame, Rage and Racist Violence”, *British Journal of Criminology*, Vol. 44, May 2004, at pp. 354-55.

În jurisprudența americană, un număr de instanțe au adoptat cerința ca mobilul bazat pe prejudecată să fie un „factor substanțial” pentru săvârșirea infracțiunii. În general, folosirea incidentă a limbajului cu tentă rasistă nu este considerată ca fiind suficientă. Totuși, cerința existenței mobilului substanțial, nu exclude posibilitatea mobilurilor multiple. În alte țări, dimpotrivă, mobilul bazat pe prejudecată trebuie să fie dominant. O asemenea cerință riscă să facă foarte dificilă calcularea proporțiilor sau procentajului exact, în ceea ce privește mobilul mixt.

O altă problemă legată de mobilul mixt se referă la clasificare. În Canada, un studiu a constatat că poliția folosea standarde care erau mult diferite în ceea ce privește clasificarea infracțiunilor ca fiind infracțiuni motivate de ură. Poliția din Toronto folosea o „definiție exclusivă” prin care numai faptele bazate *exclusiv* pe o caracteristică protejată a victimei erau clasificate drept infracțiuni motivate de ură. Alte organe de poliție defineau infracțiunile motivate de ură ca fiind acelea în care fapta a fost motivată total sau parțial de prejudecăți.³⁹

Exemple de legi care prevăd mobilul mixt – Belgia, Marea Britanie și California (SUA)

Art. 377bis din Codul penal al **Belgiei** prevede o creștere a pedepsei dacă „unul dintre motivele infracțiunii” este ura, disprețul, sau ostilitatea față de o persoană datorită unei caracteristici protejate.

Secțiunea 146 din Legea din 2003 privind Justiția Penală din **Marea Britanie** prevede o creștere a pedepselor pentru circumstanțele agravante referitoare la handicapul sau orientarea sexuală a victimei dacă infracțiunea este motivată (**total sau parțial**) (i) de ostilitate față de persoanele care au o anumită orientare sexuală, sau (ii) de ostilitate față de persoanele cu handicap sau care au un anumit handicap. **„Este indiferent dacă ostilitatea infractorului se bazează, în orice măsură, și pe un alt factor care nu a fost menționat în cuprinsul aceluiași alineat.”**

Secțiunile 422.55 și 422.56 din Codul penal al **Californiei** prevăd că „infracțiune motivată de ură” înseamnă o faptă penală săvârșită, **în totalitate sau parțial, datorită** uneia sau mai multor caracteristici protejate reale sau percepute ale victimei. Acest lucru înseamnă că motivația bazată pe prejudecată trebuie să constituie un motiv pentru săvârșirea infracțiunii, deși pot exista și alte motive. **În cazul concursului de mobiluri, prejudecata interzisă trebuie să fie un factor substanțial pentru realizarea rezultatului.** Nu există cerința ca prejudecata să

³⁹ „Temeri cotidiene: sondaj privind infracțiunile violente motivate de ură în Europa și America de Nord” Human Rights First, septembrie 2005, la p. 30; Julian Roberts, „Răul disproporționat: infracțiunile motivate de ură în Canada. O analiză a statisticilor recente”, 1995, <http://www.justice.gc.ca/eng/pi/rs/rep-rap/1995/wd95_11-dt95_11/index.html>.

fie un factor principal, sau ca infracțiunea să nu fi fost săvârșită dacă nu exista caracteristica reală sau percepută.

5.3. Comentariu

Cercetarea menită să stabilească mobilul necesită multă muncă din partea poliției – discuții cu prietenii, vecinii și colegii de serviciu ai suspectului, folosirea mandatelor de percheziție pentru a obține probe din locuința suspectului, solicitări de informații din partea furnizorilor de servicii de Internet, precum și supraveghere pentru a stabili dacă suspectul este membru sau are asocieri cu grupurile care săvârșesc infracțiuni motivate de ură. Procedurile de obținere și administrare a probelor variază de la un stat participant la OSCE la altul, ceea ce, firește, afectează cercetarea. Uneori indiciul referitor la mobil este găsit printr-o percheziție amănunțită a locului faptei sau printr-o analiză medico-legală.

Atunci când nu există probe directe privind existența unui mobil bazat pe prejudecată, cum ar fi o mărturisire făcută în fața organelor de poliție sau în fața prietenilor, instanțele pot uneori să deducă existența prejudecății din alte probe. Astfel, instanța poate lua în considerare împrejurarea că atacul nu a fost provocat, că nu a existat un fundal de ostilitate între părți înaintea atacului, și că au fost făcute comentarii derogatorii sau jignitoare.

Unele legi privind infracțiunile motivate de ură permit în mod explicit motivațiile multiple. Formularea exactă poate fi diferită, însă efectul acestor legi este recunoașterea tuturor infracțiunilor săvârșite cu un mobil bazat pe prejudecată. Date fiind dificultățile întâmpinate la dovedirea mobilului și faptul că mulți infractori au mobiluri multiple, legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să permită mobilul mixt. Cerința ca prejudecata să fi fost singurul mobil ar reduce în mod drastic numărul infracțiunilor care ar putea fi considerate drept infracțiuni motivate de ură sau pentru care se poate aplica un spor de pedeapsă. Mai mult, o lege care nu se ocupă în mod direct de chestiunea mobilului mixt poate determina interpretări neuniforme din partea poliției și a procurorilor, ceea ce ar putea duce la diferențe semnificative în ceea ce privește numărul infracțiunilor clasificate și judecate ca fiind infracțiuni motivate de ură.

Exemplu de caz: Poporul vs. Schutter (SUA)

Furie la volan sau rasism?

După ce o mașină a alunecat în fața lui pe autostradă, victima, Ronald Robinson, a oprit mașina proprie, a ieșit și s-a apropiat de conducătorul auto și pasagerul acestuia. Reacția autorilor a fost aceea de a-i aplica lui Robinson o bătaie în timp ce strigau insulte rasiste. Instanța a respins acuzațiile de intimidare etnică, pe motivul că în speță era vorba despre „furie la volan.” Instanța de fond a considerat că atacul asupra lui Robinson a fost motivat de incidentul de trafic și

nu de rasism. Curtea de Apel a acceptat acuzația de intimidare etnică, punând accent deosebit pe folosirea de către autori a unor insulte rasiste pe parcursul aplicării loviturilor. „Ceea ce poate că a început ca un simplu caz de furie la volan a degenerat într-un act de intimidare etnică.”

Sursa: 265 Mich. App. 423 (29 aprilie 2005).

6. Aspecte importante pentru legiuitori

După cum am subliniat pe tot cuprinsul prezentului Ghid, legile privind infracțiunile motivate de ură vor fi diferite de la o țară la alta, și ar trebui să fie elaborate cu luarea în considerare a istoriei și experiențelor naționale. Totuși, există unele aspecte importante care sunt necesare pentru ca o lege privind infracțiunile motivate de ură să fie eficientă. Acestea au fost discutate în cadrul întrebărilor menționate în prezentul capitol și pot fi prezentate pe scurt pentru legiuitori sub forma unor puncte cheie pe care aceștia să le aibă în vedere la elaborarea legilor privind infracțiunile motivate de ură.

ASPECTE CHEIE:

- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să recunoască faptul că victimele pot fi atât persoane cât și bunuri.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să fie simetrice în ceea ce privește aplicarea lor.
- Instanțele ar trebui să fie obligate să ia în considerare dovezile referitoare la motivație.
- Instanțele ar trebui să fie obligate să precizeze în scris motivele pentru aplicarea sau neaplicarea unui spor de pedeapsă.
- Statele ar trebui să ia în considerare prevederea unei combinații de infracțiuni speciale și sporuri de pedeapsă.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să prevadă caracteristicile imuabile sau care sunt fundamentale pentru identitatea unei persoane.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să recunoască tiparele de sociale și istorice de discriminare.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să prevadă caracteristicile care sunt vizibile sau ușor de cunoscut de către infractor.

- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să evite folosirea unor termeni vagi sau nedefiniți.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să folosească o combinație de termeni cum ar fi „rasă”, etnie, naționalitate, și cetățenie pentru a asigura o acoperire cât mai amplă.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să nu ceară existența unei anumite stări emoționale, cum ar fi „ura” sau „ostilitatea.”
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să protejeze și victimele care sunt asociate sau afiliate cu persoane sau grupuri care prezintă caracteristici protejate.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să prevadă și infracțiunile în care făptuitorul s-a înșelat cu privire la identitatea victimei.
- Legile privind infracțiunile motivate de ură ar trebui să recunoască faptul că infractorii acționează uneori în baza unor mobiluri multiple.

Chiar și cea mai cuprinzătoare și coerentă lege nu va reuși să realizeze scopurile legislative dacă nu este pusă în aplicare. O dată ce legea privind infracțiunile motivate de ură a fost adoptată, aplicarea acesteia ar trebui să facă obiectul monitorizării și evaluării. Sunt urmărite penal infracțiuni motivate de ură? Sunt condamnați inculpații? Ce probleme există în practică? Potențialele victime și potențialii infractori sunt conștienți de existența legii?

Aplicarea unei pedepse mai mari pentru o infracțiune motivată de ură este ultima etapă dintr-o serie lungă de evenimente. Pentru ca infractorul să poată fi condamnat în baza unei legi privind infracțiunile motivate de ură, victima trebuie să fie dispusă să raporteze infracțiunea, poliția trebuie să o cerceteze cu atenție, procurorul trebuie să formuleze o acuzație adecvată, iar instanța trebuie să pronunțe condamnarea. Orice pas greșit în această serie de evenimente reprezintă o ocazie pierdută de a combate infracțiunile motivate de ură.

PARTEA III: RESURSE

OSCE

ODIHR poate acorda asistență în multe moduri pentru a contribui la eficientizarea legilor privind infracțiunile motivate de ură. O întreagă gamă de instrumente menite să ajute Statele și societatea civilă să combată infracțiunile motivate de ură, intoleranța și discriminarea sunt enumerate în cele ce urmează, și pot fi găsite și la adresa <<http://tandis.odihr.pl>>.

ODIHR: Set de instrumente pentru Statele participante

Instrument	Descriere
Pregătire profesională pentru ofițerii de poliție, în domeniul combaterii infracțiunilor motivate de ură	Pregătire profesională pentru ofițerii de poliție, cu accent pe metodele de identificare și investigare a infracțiunilor motivate de ură, precum și pe formarea unor deprinderi în ceea ce privește schimbul de informații și colaborarea cu procurorii și cu comunitățile afectate. Această pregătire este concepută și furnizată <i>de către</i> ofițeri de poliție <i>pentru</i> ofițerii de poliție. Se colaborează cu experți locali din cadrul poliției pentru a se adapta pregătirea la necesitățile locale.
Pregătirea profesională a procurorilor (în curs de dezvoltare)	Această pregătire este concepută ținând cont de nevoile și preocupările specifice ale practicienilor din domeniul dreptului și a fost concepută și furnizată de către procurori-experti internaționali în domeniul infracțiunilor motivate de ură. Sunt disponibile două module: fie pregătire inițială printr-o serie de mese rotunde cu experți, pentru conștientizare, fie pregătire avansată. Legislația locală, studii de caz și cadrul juridic internațional sunt integrate în ambele module.
Literatură specifică pentru fiecare țară în ceea ce privește comunitățile de musulmani	Acest proiect este menit să sprijine dezvoltarea unei serii de cărți cu resurse pentru fiecare țară în ceea ce privește comunitățile de musulmani, în cadrul activităților de consolidare a capacității educaționale și de creștere a gradului de conștientizare. Acest instrument este menit să promoveze o mai bună înțelegere a comunităților de musulmani care locuiesc în regiunea OSCE și să ofere o vedere de ansamblu mai completă asupra rolului și contribuției acestora în

	societate. Literatura este concepută ca instrument practic pentru jurnaliști, autori de politici, funcționari publici și educatori.
Linii directoare și evaluare pentru abordările educaționale în ceea ce privește Holocaustul și antisemitismul	A fost elaborat un studiu cuprinzător (<i>Educația cu privire la Holocaust și Antisemitism: Vedere de ansamblu și analiza abordărilor educaționale</i>) care evaluează abordările actuale și identifică bunele practici, pentru a sprijini eforturile viitoare ale Statelor participante la OSCE și ale societății civile. De asemenea, sunt identificate lacunele și domeniile în care educația cu privire la Holocaust și antisemitism necesită consolidare. Recomandările cuprinzătoare ale acestui studiu asigură cadrul pentru dezvoltarea curiculei asupra educației privind Holocaustul și antisemitismul.
Linii directoare pentru educatori în ceea ce privește comemorarea Holocaustului	<p>Documentul „Pregătirea zilelor memoriale ale Holocaustului: Sugestii pentru educatori” oferă sugestii educatorilor în legătură cu modurile de pregătire a zilelor memoriale ale holocaustului prin identificarea și prezentarea celor mai bune practici din 12 State participante la OSCE. Acest document este disponibil în 13 limbi.</p> <p>Elaborat în cooperare de către ODIHR, Yad Vashem, și experți în învățământ din 12 țări: Austria, Croația, Germania, Ungaria, Israel, Lituania, Țările de Jos, Polonia, Federația Rusă, Suedia, Ucraina și Marea Britanie .</p> <p>Disponibil pe pagina de internet a ODIHR în limbile: croată, olandeză, engleză, franceză, germană, greacă, maghiară, italiană, lituaniană, poloneză, rusă, sârbă și spaniolă.</p>
Vedere de ansamblu asupra activităților guvernamentale din zilele memoriale ale Holocaustului	În cooperare cu Echipa de Lucru pentru Cooperare Internațională pentru Educația, Comemorarea și Cercetarea în domeniul Holocaustului, ODIHR a elaborat o vedere de ansamblu pentru fiecare țară în ceea ce privește activitățile guvernamentale din zilele memoriale ale Holocaustului. Documentul cuprinde informații despre diversele forme de comemorare care au loc în Statele participante la OSCE și are rolul de a facilita schimbul de bune practici între funcționarii publici.

	Documentul este disponibil în limba engleză pe pagina de internet a ODIHR.
Materiale educative referitoare la antisemitism	<p>Au fost elaborate materiale educative care vor fi folosite în șapte State participante la OSCE, în colaborare cu fundația Anne Frank House și experți din cele șapte State. S-au realizat adaptări specifice pentru fiecare țară, în baza situației istorice și actuale. Materialele sunt structurate în trei părți: Partea 1 se referă la aspectele istorice ale antisemitismului, Partea a doua se referă la formele contemporane de antisemitism, iar partea a treia pune antisemitismul în perspectivă cu alte forme de discriminare. Materialele vor fi însoțite de un Ghid pentru profesori.</p> <p>Materialele educative se află în prezent în curs de adaptare pentru încă trei State participante.</p>
Ghid pentru educatori în ceea ce privește abordarea antisemitismului: De ce și cum?	<p>În cooperare cu Yad Vashem și experți din diverse State participante la OSCE, ODIHR a elaborat un Ghid care oferă educatorilor o vedere de ansamblu asupra manifestărilor contemporane ale antisemitismului. De asemenea, sunt oferite sugestii asupra modului de a reacționa la manifestările de antisemitism care pot apărea în rândul elevilor, în clasă.</p> <p>Documentul este disponibil în limba engleză pe pagina de internet a ODIHR și va fi tradus în alte limbi în decursul anului 2008.</p>
Sporirea participării rromilor la viața publică prin intermediul luării în evidență în ceea ce privește starea civilă	<p>Proiectul „Șanse egale pentru toți” a fost lansat cu obiectivul sporirii participării rromilor care trăiesc în fosta republică Yugoslavă Macedonia la viața publică și politică prin oferirea de asistență acestora la obținerea documentelor de stare civilă. Se intenționează stimularea răspunderii civice în rândul rromilor și facilitarea dezvoltării unor modele de cooperare la nivel local între rromi și autoritățile locale care țin evidențele de stare civilă.</p>
Sistemul de informare pentru toleranță și nediscriminare (TANDIS)	<p>În luna octombrie 2006 a fost lansată o pagină de internet care oferă acces către:</p> <ul style="list-style-type: none"> - informații primite de la Statele OSCE, ONG-uri și alte organizații; - pagini pentru fiecare țară, cu acces la inițiative, legislație, organe specializate, statistici, precum și alte informații;

	<ul style="list-style-type: none"> - pagini tematice cu informații despre diverse aspecte importante; - standarde și instrumente internaționale; - informații din partea organizațiilor interguvernamentale, inclusiv rapoarte de țară și rapoarte anuale; și - informații despre evenimente viitoare în domeniul toleranței și nediscriminării.
--	--

ODIHR: Set de instrumente pentru societatea civilă

Instrument	Descriere
Curicula pentru asistenți în ceea ce privește violențele motivate de ură și rețeaua de formatori și experți	Finalizarea unui Ghid de resurse pentru societatea civilă în domeniul violențelor motivate de ură; organizarea unui seminar de instruire pentru societatea civilă despre modurile de a preveni și de a reacționa la infracțiunile motivate de ură în regiunea OSCE.
Birouri de reclamații pentru violențele motivate de ură și discursul motivat de ură pe Internet	ODIHR acordă sprijin pentru ONG-uri în ceea ce privește inițierea unor activități de monitorizare și înființarea unor birouri de reclamații cu privire la violențele motivate de ură și la discursul motivat de ură pe Internet.
Întâlniri și mese rotunde pentru ONG-uri	ODIHR găzduiește și facilitează mesele rotunde pe diverse teme și întâlnirile de pregătire pentru ONG-uri, pentru a oferi reprezentanților societății civile posibilitatea elaborării de recomandări pentru OSCE și Statele participante.
Acces la informații despre ONG-urile din domeniu	ODIHR a încheiat un parteneriat strategic cu HURIDOCS ⁴⁰ pentru a oferi acces la constatările și rapoartele ONG-urilor din domeniul drepturilor omului, prin intermediul HuriSearch, care reunește peste 4500 de pagini de internet ale ONG-urilor. HuriSearch face parte din sistemul TANDIS al ODIHR (Sistemul de Informare pentru Toleranță și Nediscriminare) < http://tandis.odihr.pl >.
Sprijin pentru rețele și pentru crearea unor coaliții	ODIHR sprijină dezvoltarea rețelelor în cadrul societății civile și constituirea de noi coaliții pe probleme care intră în competența ODIHR.

ALTE RESURSE OSCE

⁴⁰ Sistemul Internațional de Informare și Documentare asupra Drepturilor Omului, <<http://www.huridocs.org>>.

1. Deciziile Consiliului Ministerial OSCE nr. 4/03, 12/04, 13/06: <www.osce.org/mc/documents.html>.
2. Deciziile Consiliului Permanent al OSCE nr. 607 și 621: <www.osce.org/pc/documents.html>.
3. Baza de date legislative a OSCE-ODIHR
 - a. în engleză: <<http://www.legislationline.org>>.
 - b. în rusă: <<http://www.legislationline.org/ru>>.
4. Înaltul Comisar al OSCE pentru Minoritățile Naționale: <<http://www.osce.org/hcnm>>
5. „Infrațiunile motivate de ură în Regiunea OSCE: Incidente și Reacții, Raportul anual 2007”, OSCE-ODIHR, 2008: <http://www.osce.org/documents/odihr/2008/10/33851_en.pdf>.
6. „Infrațiunile motivate de ură în Regiunea OSCE: Incidente și Reacții, Raportul anual 2006”, OSCE-ODIHR, 2007: http://www.osce.org/odihr/item_11_26296.html.
7. „Combaterea infrațiunilor motivate de ură în regiunea OSCE: vedere de ansamblu asupra statisticilor, legislației și a inițiativelor naționale”, OSCE-ODIHR, 2005: http://www.osce.org/odihr/item_11_16251.html.

INSTRUMENTE INTERNAȚIONALE ȘI REGIONALE

1. **Convenția Internațională pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială:** <www2.ohchr.org/English/law/cerd.htm>.
2. **Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (CERD):** <www2.ohchr.org/English/bodies/cerd>.
3. **Recomandările Generale ale Comitetului pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (în special Recomandarea Generală 31 pentru prevenirea discriminării rasiale în administrarea și funcționarea sistemului justiției penale și Recomandarea Generală 15 cu privire la violența organizată bazată pe originea etnică):** <www2.ohchr.org/English/bodies/cerd/comments.htm>.

4. Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice:
<www2.ohchr.org/English/law/ccpr.htm>.

5. Declarația privind Eliminarea Tuturor Formelor de Intoleranță și de Discriminare Bazate pe Religie sau Crediță:
<www2.ohchr.org/English/law/religion.htm>.

6. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale:
<<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm>>.

7. Convenția-Cadru a Consiliului Europei pentru Protecția Minorităților Naționale:
<<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/157.htm>>.

8. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI): Recomandările Generale de Politici nr. 1-11 (în special nr. 7 privind legislația națională de combatere a rasismului și discriminării rasiale și nr.11 privind combaterea rasismului și a discriminării rasiale în cadrul elaborării politicilor): <www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ecri/3-general_themes/1-Policy_Recommendations/_intro.asp#TopOfPage>.

9. Decizia-Cadru a Uniunii Europene (28 noiembrie 2008) de combatere a anumitor forme și manifestări de rasism și xenofobie prin intermediul legii penale:
<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st16/st16351-re01.en08.pdf>>.

10. Convenția Americană privind Drepturile Omului:
<www.hrcr.org/docs/American_Convention/oashr.html>.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Publicații guvernamentale, ale organizațiilor internaționale și ale ONG

1. „Infrațiunile motivate de ură în regiunea OSCE: Incidente și reacții”, OSCE/ODIHR, Rapoartele anuale 2006, 2007, disponibile la <www.osce.org/odihr/item_11_26296.html>.

2. „Violențele rasiste în 15 State membre ale UE”, Centrul European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei (EUMC), aprilie 2005, disponibil la <<http://fra.europa.eu/fra/material/pub/comparativestudy/CS-RV-main.pdf>>.

- 3.** „Raportul anual 2008”, Agenția Uniunii Europene pentru Drepturile Fundamentale, disponibil la http://fra.europa.eu/fra/material/pub/ar08/ar08_en.pdf.
- 4.** „Rapoarte de țară analitice asupra violenței rasiste,” EUMC, disponibile la http://fra.europa.eu/fra/index.php?fuseaction+content.dsp_cat_content&catid+425e247c33486.
- 5.** Statistici „etnice” și protecția datelor în țările Consiliului Europei: Raport de studiu”, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI), noiembrie 2007, disponibil la www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ECRI/Ethnic%20statistics%20data%20protection.pdf.
- 6.** Rapoarte de monitorizare pentru fiecare țară, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI), 1999-2008, disponibile la www.coe.int.t.e.human_rights.ecri/4-Publications/1default.asp#TopOfPage.
- 7.** „Rasismul în Europa: Rapoarte Obscure”, Rețeaua Europeană împotriva Rasismului, 2001-2006, disponibil la http://www.enar-eu.org/?Page_Generale.asp?DocID=15294&la+1&langue=EN.
- 8.** „Fișă de raport și vedere de ansamblu asupra infracțiunilor motivate de ură” organizația Human Rights First, 2007, disponibil la www.humanrightsfirst.org/discrimination/hate-crime/index.asp.
- 9.** McClintock, Michael, „Temeri cotidiene: Imagine de ansamblu asupra infracțiunilor violente motivate de ură în Europa și America de Nord”, Human Rights First, 2005, disponibil la www.humanrightsfirst.org/discrimination/pdf/everyday-fears-080805.pdf.
- 10.** LeGendre, Paul, „Minoritățile sub asediu: infracțiunile motivate de ură și intoleranță în Federația Rusă”, Human Rights First, 2006, disponibil la www.humanrightsfirst.info/pdf/06623-discrim-Minorities-Under-Siege-Russia-web.pdf.
- 11.** LeGendre, Paul, „Cazul Sankt Petersburg”, Human Rights First, 2006, disponibil la www.humanrightsfirst.info/pdf/06623-discrim-Minorities-Under-Siege-St-Pete-web.pdf.
- 12.** „Nu noi suntem dușmanul: infracțiuni motivate de ură săvârșite asupra arabilor, musulmanilor și celor percepuți ca fiind arabi sau musulmani după 11 septembrie”, Human Rights Watch, 2002, disponibil la www.hrw.org/reports/2002/usahate/usa1102.pdf.

13. „Îndrumări privind urmărirea infracțiunilor cu tentă rasistă și religioasă”, Procuratura Regală a Marii Britanii, disponibil la <www.cps.gov.uk/Publications/prosecution/rrpbcrpol.html>.

14. „Infracțiuni cu tentă rasistă și religioasă – politica de urmărire penală a PR a Marii Britanii”, Procuratura Regală a Marii Britanii, disponibil la <www.cps.gov.uk/publications/prosecution/rrpbcrbook.html>.

15. „Legile privind infracțiunile motivate de ură”, Liga Anti-Defăimare, disponibil la <www.adl.org/99hatecrime/print.asp>.

16. Alexander Verkhovsky, „Legislația Antiextremism și punerea în aplicare a acesteia”, Sova Center, 19 septembrie 2007, disponibil la <<http://xeno.sova-center.ru/6BA2468/6BB4208>>.